

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרָתְךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

שויון אין פירושו שכולם זהים, אלא התגלית שכל אחד פחות מזולתו
בבחינה אחת וגדול ממנו בבחינה אחרת, ואף בה — הוא נצרך לזולתו.
שני כיוונים הפוכים אלה פועלים יחד
ודווקא הם שיוצרים את השיוון המתוקן והשלם.

[מתוך השיעור 'שויון יוסף ויהודה']

ויגש תשפ"ב

ויגש ה'תשפ"ב

04 להמשיך את חנוכה

שיעור 'זאת חנוכה'
פרצוף ענייני חנוכה לכל השנה כולה

21 שוין יוסף ויהודה

שעור לפרשת ויגש
התכללות יוסף ויהודה בעבודת האדם

26 המצוות בפירות שביעית

דבר השמיטה
הפקר, הפסד, סחורה וביעור
בפירות שמיטה – בנגלה ובנסתר

30 הסיפור החסידי

רבי מרדכי יוסף ליינר מאיז'ביצא
על דרכו בקדש של בעל 'מי השלוח'

העלון מופק ע"י עמותת אוהבים להיות יהודים

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל | עיצוב: דעה צלף | מערכת: הרב יוסף פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל קוראינו היקרים, לפניכם גליון **נפלאות** לפרשת **ויגש** וסיכום ימי החנוכה, אמנם מעט הכמות, אך כתמיד **רב האיכות ומלא ב'עבודה'**.
מה בגליון?

נפתח ב**שיעור טרי** ומיוחד **מזאת חנוכה**, שמושך את עבודת ימי החנוכה עד לשבת זו ו'**אורד' עבורנו** בצורה יפהפיה, ב'פרצוף' שלם ומסודר, **את האורות של החג** – כך שימשיכו ויאירו **כל השנה כולה**.

השיעור השני, שבבחינת "**תורה שלמדתי באף**", הוא ביאור יסודי ומיוחד על **המפגש של יוסף ויהודה בנפש האדם**, ש'על הדרך' מלמד אותנו **מהו שיוין אמתי וכיצד הוא מתקן את שנאת חנם**, וגם נוגע בקצרה בעומק סוגית **הידיעה והבחירה**. גם אם דורש קצת מאמץ, אל תחמיצו!

כפי שכתבנו, הגליון השבוע הוא מעט הכמות מצד המדורים הקבועים, שמקומם של רובם נפקד עקב עניינים לא צפויים. **אי"ה מדור קדושת לוי יישלח ברשימת התפוצה שלנו לקראת שבת** ויתר המדורים **ישונו אלינו בגליון הבא**.

שבת שלום ומבורך,
המערכת

רוצה להבין את השיעור טוב יותר?

שיעורי העמקה ב**נפלאות**

חפשו ביוטיוב – **עלון נפלאות**

או בקול הלשון 03-6171111 – להקיש 7* ואז קוד 924350

שיעור

פרצוף עיני חנוכה

להמשיך את חנוכה

קיצור מהלך השיעור

עם דמדומי זאת חנוכה מסר הרב שיעור ש'אורז' את הענינים העיקריים של החג ב'פרצוף' מסודר לפי **סדר הספירות** – מכתר עד מלכות – הכל במגמת **"מוסיף והולך ואור"**, להמשיך את עיני החנוכה הרבים ב"פעולה נמשכת" על **כל השנה כולה**. זמן העריכה הקצר שנותר לנו הותיר את סגנון השיעור קצת 'דחוס', כשחלק מהדברים באו ברמיזה, אך ככלל יש כאן **מבט מחדש על עיני החג** העיקריים המוכרים לכולנו, עם נתינת כח למתבוננים להעמיק, להפנים וכך לקחת את הדברים הלאה. בהצלחה!

בכלל, לפי דרך הבעל שם טוב, החידוש של השראה (ביחס להשתלשלות של הקבלה הראשונה, עד הרמ"ק, ולהתלבשות של קבלת האריז"ל¹), עיקר הגילוי של אור ה' הוא לאחר מעשה המצוה בפועל² – רק אחרי ההכנה למצוה (הכנעה) ועשית המצוה על ידי האדם (הבדלה) מתגלה השראה האלקית מלמעלה (המתקה). לכן הסברנו פעם³ שכמו ששלשים יום

מוסיף והולך ואור

כעת אנחנו יוצאים מ"זאת חנוכה". כל דבר שיוצאים ממנו צריך להמשיך אותו – שתהיה "פעולה נמשכת". בפרט חנוכה, שאנחנו פוסקים כבית הלל⁴ ש"מוסיף והולך ואור"⁵, "מעלין בקדש"⁶ – צריך להמשיך להוסיף מיום ליום. אכן, יש לנו כמה דרושים איך ממשיכים את הנרות הלאה, כמה שיטות בזה, אבל הכלל הוא שצריך להמשיך להוסיף – להוסיף אור.

ד מאמר "השפלות והשמחה" ממו"ה ר' אייזיק מהומיל פע"ב. מבואר בטבע היהודי מאמר "המודעות העתידית" עמ' מה ואילך; בעתה אחישנה פ"א. ובכ"מ.
ה התבאר באריכות באור ישראל ח"א עמ' רעד ואילך.
ו השלמות לשיעור ז' חשון ס"ג. וראה גם שיעור כ"ב ניסן ע"ח.

נרשם ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. ב' טבת תשפ"ב – טלפונית.
א שבת כא, ב. שו"ע או"ח תרעא, ב.
ב ע"פ משלי ד, יח.
ג שבת שם.

לאחים, כדי לכפר על העון שלהם ובסופו של דבר להתחבר אתם, מגיע לשיא באמירת "אני יוסף". כתוב בזהר^א שהגילוי העצמי של "אני יוסף" הוא על דרך הגילוי העצמי של "אנכי הוי' אלהיך"^ב במתן תורה. יוסף הוא לשון תוספת – מוסיף והולך ואור, ודווקא אור עצמי ועד ל"אור חדש"^ג ש"חדש להיות אור" שעד כה היה בגדר עצמות ממש ולא אור כלל, כמבואר בדא"ח^ד. יוסף הוא על שם "יוסף הוי' לי בן אחר"^ה. הפירוש הפשוט בחסידות^ו הוא ש"בן אחר" היינו מי שהיה קודם בצד ה"אחר", בסטרא אחרא, והוא מוסיף אותו לקדושה. נוסף עוד פירוש, שאם יש פירוד בין יהודים, שכל אחד "אחר" לשני – כמו שהיה בין יוסף לאחיו – בכוחו של יוסף לבטל את ה"אחרות" הזו. "אחר" הוא גם לשון אחור – עמידה אחור באחור. אנחנו, כמו שדברנו^ז, בשנת "פנים בפנים". אם יש יהודי שהוא "אחור באחור" עם יוסף – יש לו כח לסובב אותו כלפיו לעמוד פנים בפנים. זה בדיוק מה שיוסף הצליח לעשות בעלילה שלו – בסופו של דבר להפוך את האחים שלו, שיהיו כולם פנים בפנים (והוא סוד המשחק בסביבון בחנוכה, וד"ל).

כנראה שזהו גם כח מיוחד של חנוכה, במיוחד ביום האחרון של החג, זאת חנוכה (כללות כל ימי החנוכה, "הכל הולך אחר החיתום"). לפי קביעות רוב השנים "זאת חנוכה" הוא יום ה'צא של השנה, יחוד שלם של שם הוי' ושם א'דני,

קודם החג יש לעסוק בהלכות החג כך שלשים יום אחרי החג יש לעסוק בכוונות של החג... הדבר בולט במיוחד במצוה של נרות, בה הטרחה של האדם היא פעולת ההטבה וההדלקה של הנרות, אבל האור מתגלה רק כשהוא מושך את ידיו מהנרות וה"שלהבת עולה מאליה"^א. הסברנו^ב שלכן בנוסח "הנרות הללו" ניכר שככל שעובר החג עוברים מזכרון תשועת ה' שבאה על ידי האתערותא דלתתא של מסירות נפשם של החשמונאים כו' לגילוי האור של הנס האלקי של מציאת ה"פך שמן טהור" שממנו הדליקו שמונה ימים כו' (דהיינו הישועה שכולה בידי שמים). הרבי מסביר^ג שהדגש על מה שנמשך מהחג לכל השנה נכון במיוחד ביחס לחנוכה (אפילו שאין לו אסרו-חג), עד שניתן לומר ש"כל התכלית והמכוון של חנוכה הוא לפעול על הזמן שלאחרי זה", משום שחנוכה הוא לשון חינוך – "והרי כללות ענין החינוך הוא בעיקר הכנה לכל משך הזמן שלאחרי זה... ומזה מובן גם בנוגע לחנוכה, שכל העילויים שבו הם בשביל ההמשכה על כל השנה כולה". הרבי ממשיך להסביר שאם התכלית היא הימים שלאחרי חנוכה – בהכרח לומר שיש בהם עילוי לגבי חנוכה (כמו חינוך של קטן, קודם שמחוייב במצוות, בשביל הזמן שיהיה מחוייב במצוות), "ונקודת הדברים – שבחנוכה ניתן כח על כללות העבודה במשך כל השנה... שעבודתו במשך כל השנה כולה תהיה באופן דמוסיף והולך ואור".

כח יוסף – להפוך אחור לפנים

בהשגחה פרטית, קראנו היום בחת"ת – וכך יוצא בכמה שנים ב"זאת חנוכה", השיא והתכל'ס של החג – איך יוסף מתוודע לאחיו, "אני יוסף העוד אבי חי"^א. זהו אחד הסיפורים המרגשים ביותר בתורה, שאחרי כל העלילה שיוסף רוקם

ז שבת כ, א (מובא ברש"י על שמות כז, כ; במדבר ח, ב).
 ח שיעור זאת חנוכה תשפ"א – נדפס בגליון מקץ תשפ"ב.
 ט התוועדות שבת מקץ תשל"ג.
 י בראשית מה, ג.

יא ראה זהר ח"א צג, ב (ובראשית רבה צג, ח). פנים יפות פרשת ויגש ד"ה "ויאמר אני יוסף". "אני יוסף" (7 אותיות) "אנכי הוי' אלהיך" (13 אותיות) = 390 = יה פעמים הוי' = שמן (של נרות חנוכה, וכמו שיתבאר בפנים). ההפרש בין שני הלשונות = 44, רמז לימד נרות שמדליקים בחנוכה (יחד עם השמשים), כמבואר סודם בדא"ח.

יב שמות כ, ב.
 יג ברכת "יוצר אור" (נוסח אשכנז וספרד).
 יד נתבאר במאמר ד"ה "הרכבת אנוש לראשנו" להרה"צ ר' הלל מפאריטש (נדפס במגיד מראשית אחרית, גל עיני תשע"ג) ובסיום ביאורו להקדמת דרך חיים.
 טו בראשית ל, כד.
 טז אוה"ת ויצא כרך ו עמ' תתשכג, א.
 יז שיעור אור לה' אלול תשפ"א.

נס לישראל. מדובר גם בנס של הנצחון, שהוא גם נס גדול מאד של "גבורים ביד חלשים, רבים ביד מעטים וכו"¹³, וגם בנס של ה"פך שמן טהור" שהדליק שמונה ימים – שני הנסים העיקריים של החג.

"פרסומי ניסא" הוא אור מקיף, שצריך להקיף ולהגיע לכל העולם – במיוחד ללא-יהודים. למי צריך לפרסם את הנס? יהודים מכירים את הנס. עיקר הפרסום הוא לכל עמי הארצות, לכל באי עולם. את האור הגדול הזה, המקיף, שיש במיוחד בחנוכה – נכוון כנגד הכתר של חנוכה, שעלינו להמשיך מחנוכה לכל השנה.

חכמה ובינה: אור ויפי אור ויפי בנרות חנוכה

אחר כך, החכמה והבינה הם זוג, "תדין ריעין דלא מתפרשין לעלמין"¹⁴. זו בעצם הכוונה המפורשת שמכוונים כשאומרים את הברכה, ביחד עם הכוונה של אחד מימי החג, שיש בחנוכה יחוד מיוחד במינו – שאין בשום חג אחר – של אור ויפי¹⁵:

בלשון הקדש יש יג שמות נרדפים של אור (אור, בהר, זהה, נהר, נגה, צהה, זיו, חשמל, יקה, בהק, זרח, הלל, טהר), כנגד יג תבות הברכה על הדלקת נר חנוכה. השמש הוא סוד הכבוד, "והארץ האירה מכבודו"¹⁶ (שהוא ממוצע בין אור ליפי), ובאמצעותו מדליקים את שמונת נרות חנוכה, המכוונים כנגד שמונה לשונות של יפי בלשון הקדש (שפר, יפי, טוב, פאר, נוי, הוד, הד, חן – כנגד הספירות מבינה עד מלכות).

מה ההבדל בין אור ליפי? האור הוא מופשט – יש אור בכתה, מופשט לגמרי, ויש אור שיש לו אחיזה מסוימת, "באותיות קצרות" (בלשון החסידות), שהוא אור החכמה¹⁷. לעומתו, יפי

המספר הזה הוא משולש 13, לכן מסיימים לקרוא את כל יג הפרשיות של הנשיאים – יב נשיאים עם הכולל, פרשת "זאת חנכת המזבח"¹⁸ – כנגד יג מדות הרחמים, הכוונה של יג התבות של ברכת "להדליק נר חנכה", כמבואר בכתבי הארזיז¹⁹.

פרצוף עיני חנוכה

בכל אופן, הנושא שלנו הוא להתבונן בחג הזה ולקחת דברים פשוטים שכולנו מכירים, גירסא דינקותא, ולסדר אותם, כמו שאנו אוהבים, בפרצוף – פרצוף לקחים של חנוכה שאפשר להוסיף מיום ליום, מהחג הזה, עד ביאת ינון בקרוב בימינו. נעשה את ההתבוננות לפי סדר הפרצוף, כדרכנו:

כתר: פרסומי ניסא

עיקר הענין של חנוכה הוא "פרסומי ניסא"²⁰. גם בפורים יש פרסומי ניסא²¹, ובחנוכה עיקר הפרסומי ניסא בפרהסיא²². כמו שגם הרבי הדגיש²³, שצריך להדליק מנורות גדולות ומאירות בראש כל חוצות – לא רק "על פתח ביתו מבחוץ"²⁴, אלא בכלל להגיע החוצה. החג הזה הוא התעצמות עם ה"יפוצו מעינתין חוצה"²⁵ דווקא, המשך של יט כסלו, ראש השנה לחסידות. צריך לפרסם את הנס – שה' עושה

למי צריך לפרסם את הנס? יהודים מכירים את הנס. עיקר הפרסום הוא לכל עמי הארצות, לכל באי עולם

יח במדבר ז, פד ופח.

יט מחברת הקדש חנוכה.

כ שבת כא, ב ("נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ". ופירשו: "מבחוץ". משום פרסומי ניסא); כג, ב.

כא ראה ברכות יד, א; מגילה ג, ב.

כב ראה גם לקו"ש חכ"ה עמ' 419.

כג ראה שיחות קודש תשכ"ג עמ' 121, ובכ"מ.

כד שבת כא, ב.

כה משלי ה, טז. וכמאמר המשיח לבעש"ט בעלית הנשמה

(כש"ט אות א).

כו נוסח "על הנסים".

כז ראה זרה ח"ג רצ, ב; זרה ח"א קכג, א.

כח ראה הנרות הללו מאמר "שמונת פני היפי".

כט יחזקאל מג, ב.

ל ראה שער האמונה (אדה"א) פ"ה.

בחנוכה מתגלה שהשמן מפעפע ומגיע לכל מקום, ואפשר למצוא לזהות את השמן במדרגות הכי נמוכות, בחינת "רגלין ברגלין", תנאי של ביאת משיח, וכך להעלות את כל המציאות

דאורייתא^ט. אם המסר והלקח של הכתר בפרצוף עיני חנוכה הוא להמשיך, ביתר שאת ויתר עז, לפרסם את "על נסיך ועל נפלאותיך ועל ישועותיך" שה' עושה אתנו בכל יום תמיה, החכמה של החג היא להתעסק דווקא עם השמן של התורה, פנימיות התורה, רזין דאורייתא ואף רזין דרזין דאורייתא. השמן, רזין דרזין, היינו ה"משחת קדש" של משיח – לכן חנוכה הוא חג של משיח^מ.

לפעמים משיח גופא מכוון כנגד הכתר, היחידה שבנפש^{מא}. אבל, כמו שלמדנו לאחרונה באמונה ובטחון^{מב}, יש בחינה שמשח מכוון כנגד אור אבא. יש אפילו "תרין משיחין" – כתוב^{מג} ששרש משיח בן יוסף הוא דווקא בפנימיות אמא ושרש משיח בן דוד בפנימיות אבא. למעלה משניהם יש את הכתר, או שהוא הבחינה של "משה רעיא מהימנא", מוחא סתימאה ממש, ששרשו בעתיק, בגבורה דעתיק, או שהוא "אדוננו זה"^{מד}, כמו שלמדנו לפי הגמרא של "היום" (שם הסברנו חמש מדרגות – המשיח הוא החיה ומעליו יש את "אדוננו זה", הקב"ה, השכינה בעצמה, שהוא הכתר). פרסומי ניסא הוא לפרסם את הנס של ה' והשמן החכמה הוא להמשיך לעסוק בתורת משיח – פנימיות התורה, רזין דרזין דאורייתא, "תורה חדשה מאתי תצא"^{מה}.

לט – לקה"ת קרח נד, ד. אמרי בינה שער הק"ש פנ"ד (נב), ד) ואילך.
מ ראה אמרי פנחס ש"ד אות ריח (ומובא בשמו בכ"מ); תפארת שלמה לחנוכה ד"ה "א"י להשכיחם"; קול מבשר ח"ג חנוכה אות ה; אמרי אמת פרשת וישב. ועוד רבים.
מא ע"ח ש"ג פ"ב.
מב שיעור כ"ד אייר ע"ט (24 בסדרה).
מג ד"ה "הרכבת אנוש לראשנו" מהרה"צ רבי הלל מפאריטש זצ"ל פ"ח.
מד ע"פ סנהדרין צח, א.
מז יוקרא רבה יג, ג (ע"פ ישעיה נא, ד).

הוא כבר התלבשות, איך שהאור מופיע בגוף ממש. זהו היחס הכללי בין "איהו וחיוהי חד בהון" בחכמה לעומת "איהו וגרמוהי חד בהון"^{לא} בבניה לב.

בשביל האור צריך שמן. הרבה שמנים שפסולים לשבת מותרים בחנוכה^{לב}. בפשט, הטעם הוא ש"אין לנו רשות להשתמש בהון"^{לד} – בשבת הנרות דווקא בשביל להנות, ובחנוכה אסור להנות, ולכן השמנים מותרים. אבל, כמבואר בהרבה ספרי חסידות^{לה}, בפנימיות זו

מעליותא – בחנוכה מתגלה שהשמן מפעפע ומגיע לכל מקום^{לז}, ואפשר למצוא לזהות את השמן במדרגות הכי נמוכות, בחינת "רגלין ברגלין"^{לז}, תנאי של ביאת משיח, וכך להעלות את כל המציאות ("עד שתכלה רגל מן השוק", "ריגלא דתרמודאי"^{לח}). כשמגלים את התמצית של השמן שיש בכל דבר ודבר ומדליקים אותו – זהו בעצם האור. האור הטמון בשמן עוד לפני שמדליקים את הנרות ממש. בהדלקת הנרות ממש האור הופך להיות יפי, בכח הכבוד – השמש בכוונה שלנו.

שמן – רזין דרזין דאורייתא

בכל אופן, שמן מסמל את ה"רזין דרזין דאורייתא", בעוד יין הוא יחסית רק "רזין

לא ע"פ הקדמת תקו"ז ג, ב.
לב ראה ע"ח ש"מ"ב (דרושי אבי"ע) פ"ה; לקו"ת שה"ש ט, ג; סה"מ תש"ח עמ' 161.
לג ש"ע או"ח תרעג, א.
לד נוסח "הנרות הללו", וכפי שנפסק בשו"ע תרעא, ה.
לה ראה תפארת שלמה ויחי ד"ה "ככתה" ובדרושי חנוכה ד"ה "לשבת חנוכה"; שיח שרפי קדש (פרשיסחא) חנוכה אות א. וראה שיחת מוצאי נר ה' דחנוכה התשי"ד ס"ד (התועדויות תשי"ד ח"א עמ' 305).
לו ראה בשיחת חנוכה תשי"ד הנ"ל.
לז זהר ח"ב רנח, א.
לח שבת כא, ב.

כל תורה היא "אורייתא מחכמה נפקת"^{מז} – כל דרגות התורה קשורות לחכמה. זהו האור שיוצא מהשמן, "תורה אור"^{מז}. אם כן, בעצם יש בחכמה גם את השמן, אותו מדליקים, וגם את האור שיוצא מהשמן – להאיר את העולם בפנימיות התורה. גם קשור, כמו שתיכף נגיע, לתיקון העולם הגויי – הכל קשור לתיקון העולם הגוי, למהפכה הרביעית^{מח}, להאיר את אור התורה בכל מקום ומקום. כך מדליקים את מנורת חנוכה בצד שמאל^{מט}, שהוא לכתחילה הצד האחד, הצד שיוסף הופך מסובב פנים בפנים.

סוד השמונה ותיקון היפי

שוב, היפי הוא כבר "גרמוהי", שרש הכלים,

הגוף. אם הכל כאן שלבים של בירור ותיקון והארת העולם כולו – כולל הגוים – היפי הוא כל מה שקשור לתיקון חכמת יוון, "יפת אלהים ליפת וישכן באהלי שם"^{נב}, קשור לאסתטיקה^{נד}, היפי של העולם. בחשבון אנחנו רגילים לקשר את היפי עם חתך זהב ועם מה שאנחנו קוראים סדרת מספרי האהבה, בה המספר העיקרי – עד 10 – הוא

8. השייכות של חנוכה ליפי ולמספרים היא בכך שהגימטריא של **חנוכה**, 89, היא מספר אהבה, ובמדה מסוימת מספר האהבה הכי חשוב, כי 1 על 89 נותן את כל סדרת האהבה עד אין סוף,

מו זחר ח"ב קכא, א. וראה שם פה, א.

מז משלי ו, כג.

מח כמדובר פעמים רבות החל מהתועודות כ"ד טבת ע"ה. מט שו"ע או"ח תרעא, ז.

נ בראשית ט, כד.

נא ראה מגלה ט, ב (ושם שעיקר 'יפיותו של יפת' שייכת ליוון).

כמבואר באריכות במ"א^{נב}.

וכמה רמזים מובהקים שקשורים זאת להשראת היפי של יפת-יוון באהלי שם: **יפת אלהים ליפת וישכן באהלי שם** עולה 34,1870 פעמים 55, שני מספרי אהבה רצופים (שאחריהם בא 89, **חנוכה**). ועוד, **חנוכה** (89) ברבוע פרטי (כל אות ברבוע) עולה 55,3025 (מספר האהבה הקודם) ברבוע כללי!

מצד אחד, אמרנו שצריך להמשיך את חנוכה הלאה, שתהיה פעולה נמשכת, אבל ברגע שהגענו ל-8 לא צריך עוד מספרים – רק צריך להתעצם יותר ויותר ולהעמיק יותר בסוד השמונה ומשמעותו. שמונה גם משרש שמן. יחוד אבא ואמא הוא השמן והשמונה.

רקיעא תמינאה

מהן הסגולות של המספר שמונה? בדרך כלל מסבירים^{נד} ששמונה הוא מעל הטבע. שלמות ההקף של הטבע הוא שבע, שבעת ימי השבוע, והשמונה הוא כבר מעל. אם כן, להמשיך את חנוכה לכל השנה היינו להרגיש את השמונה בכל דבר ודבר, בכל המתרחש במציאות – שהכל בא מהשמונה, דרגת הנס שמעל לטבע.

איך קוראים לשמונה בלשון הקבלה והחסידות? "רקיעא תמינאה"^{נד}, שהוא בפירוש כינוי של הבינה, פנימיות אמא (שבה גילוי עתיקא^{נד}, פרסומי ניסא כנ"ל, סוד "אהיה [בכתר] אשר אהיה [בבינה]"^{נד}, הנודע). יש כמה וכמה מאמרים יפים, בעיקר של רבי הלל^{נד}, שעיקר הענין של חנוכה הוא להגיע ל"רקיעא תמינאה",

נב התועודות זאת חנוכה ע"ו. התועודות ד' טבת ע"ה (הערה ה), ובכ"ד.

נג מהר"ל מפראג בכ"מ (גבורות ה' פמ"ז, תפא"י פ"ב ועוד).

נד זחר ח"א קסב, ב.

נה ראה הגהת הרנ"ש לאוצרות חיים שער עתיק פ"ד; תורת שמואל תרכ"ז עמ' לד (וראה שם עמ' עח שמציין לזחר ח"ג קעח, ב).

נו שמות ג, יד. לקו"ת (האריז"ל) פרשת שמות. ראה קהלת יעקב ערך 'אהיה'.

נז ראה פלה"ר לחנוכה ד"ה "ת"ר נר חנוכה".

כל החשבונות שאנחנו אוהבים לעשות הם בעצם גילוי אותיות המחשבה

הוא אחד יותר מ־7 ו־50 אחד יותר מ־7 ברבוע, נראה עוד משהו משותף בחכמת החשבון בין ה־ח וה־ג של חנוכה. לפני כן, נאמר מילה חשובה לגבי עצם חכמת החשבון:

כתוב "באו חשבון תבנה ותכונן עיר סיחון"^ד. כתוב^ה שיש כאן בפסוק פרצוף לאה ופרצוף רחל – אותיות המחשבה ואותיות והדבור^ו. אותיות הדבור נקראות סיחון (לשון שיחה נאה^ז), "תבנה ותכונן עיר סיחון", ו"חשבון" היינו מחשבה. כלומר, כל החשבונות שאנחנו אוהבים לעשות הם בעצם גילוי אותיות המחשבה. לפעמים, כמו בספר מעין החכמה, בסדר של תקון־צרוף־מאמר־מכלול־חשבון^ח, החשבון־הגימטריא הוא במלכות. אבל ב"באו חשבון", לעומת "עיר סיחון", חשבון הוא מחשבה, עד למדרגה של "לא מחשבותי מחשבותיכם"^ט. המחשבה היא פרצוף לאה, ו"לא מחשבותי מחשבותיכם" היינו מה שבתחלה יעקב לא השיג את פרצוף לאה^י. דווקא מתוך המחשבות־החשבונות של לאה היא זוכה להוליד הכי הרבה בנים, ששה בנים ובת, הכל יוצא מאמא, "באו חשבון".

בחכמת החשבון, 8 לא שייך דווקא לסדרת האהבה, חתך זהב – בהחלט שייך לה, אבל לא רק לה – וודאי לא רק 7 פלוס 1, אלא עיקר הענין של 8 בחכמת החשבון הוא רבוע כפול. התבוננות זו תהיה מאד חשובה לנו כדי להבין את הענין של חנוכה ועוד כמה דברים חשובים בחנוכה. יש סדרה של רבועים כפולים. אפילו כשמסתכלים על המנורה של חנוכה, אף שהדבר

שיותר גבוה גם מרקיע ערבות. הרקיע השביעי הוא ערבות, "רכב בערבות"^{נח} – עריבות נעימות ידידות מתיקות^{נט} – אבל יש משהו גם למעלה ממנו, הרקיע השמיני, שהוא ממש "פנימיות

אמא פנימיות עתיק", בדרגה שאפילו יותר גבוהה מ"פנימיות אבא פנימיות עתיק"^{נה}, "תענוג פשוט הבא במורגש" בלשון אדמו"ר האמצעי^ו. יש בחנוכה את היכולת להגיע לתענוג פשוט שלא מלוּבש בשום דבר אחר. כמו הביטוי "שמחה בטהרתה"^{סא} שלמדנו באריכות^{סב} – "טהרתה" היינו אמא. אף על פי שהתענוג לא מלוּבש בשום דבר, "בטהרתה", אפשר להרגיש אותו – זהו סוד "תענוג פשוט הבא במורגש", שהוא "פנימיות אמא פנימיות עתיק".

בהמשך נגיע לכך שחנוכה הוא חג החן. חנוכה לשון חן, ובעיקר "זאת חנוכה", כשמגיעים לנר השמיני, לכל שמונת הנרות. אם שמנו את כל ענין היפי של חנוכה באמא, לעומת האור שבאבא, החן – השמיני בלשונות היפי, כנגד המלכות – יהיה מלכות דאמא דווקא. מסבירים^{סג} שהמשותף לאותיות ח ו־ן הוא ש־ח (8) הוא אחד יותר מ־7 ו־50 (50) הוא אחד יותר מ־7 ברבוע (49) – המקיף.

רבע כפול – "פנים בפנים"

חוץ מזה ש־8 הוא המספר הגדול עד 10 שהוא מספר אהבה, כלומר שקשור ל"יפת אלהים ליפת וישכן באהלי שם", וחוץ מזה ש־8

נח תהלים סח, ה.

נט לשון אוה"ח הק' בתחלת פרשת אחרי מות.

ס בפלה"ר ברבוי מקומות בשם אדמו"ר האמצעי. ראה תו"ח נח מז, ג; וישלח קפד, ג; מקץ ריז, סע"א ואילך; וחי רמא, ב.

סא שיחת כי תצא י"ד אלול תשמ"ח. וראה לשון אדה"ז בתניא פכ"ו ("לטהר לבו מכל עצב").

סב התועדות י"ט כסלו השתא.

סג כפי שמוסבר בספר שבעים פני חן (שנמצא בשלבי עריכה) בכ"מ.

סד במדבר כא, כז.

סה דגל מחנה אפרים פרשת חוקת ד"ה "על כן".

סו תו"א יוצא כב, ד (ובמאמרי חב"ד רבים); בת עין יוצא ד"ה "יורא ה' כי שנאה לאה"; קהלת יעקב ערך 'אותיות'.

סז ב"ב עח, ב.

סח ראה פרדס רמונים ש"ח פ"ד; שיעורים בסוד ה' ח"א כללי השערים פ"ה.

סט ישעיה נה, ח.

ע זה ח"א קנד, א"ב. ומבואר בשל"ה פרשת יוצא.

עמוקה, שגם מפורשת באריו"ל^{טז}, היא שֵׁן הוא "כה ו־כה", כה מול כה, שני פרצופים שוים. מה פירוש שוים לעניננו? אם אלה שני פרצופים של זוג, שוים הכוונה "שוין בקומתו"^{טז} — מעמד משיחי, להיות שוין בקומתו וככה להתחבר.

רק הווארט הזה, שיש לב נתיבות חכמה ו־נ שערי בינה, מזמין לחשוב אם יש עוד דוגמאות בהמשך הסדרה הזו. באמת, בזהר^{טז} כתוב שיש עב גשרי חסד. המספר הבא בסדרה, אחרי נ (כה ו־כה), הוא עב, לו ו־לו, פעמיים 6 ברבוע. ה־עב נקראים גשרי חסד. אפשר לומר שאחרי לב נתיבות חכמה ו־נ שערי בינה אני מגיע לספירת החסד, שיש בה עב (ועוד, המלה גשר עולה "אברם הוא אברהם"^{טז}, איש החסד כו'), אבל אנחנו מסבירים^א שהמלה גשר היא בעצם כמו המלה קשר — גִּק מתחלפות — והגשרים של החסד היינו סוד עטרא דחסדים של הדעת. דעת היא ענין של התקשרות^ב — קשר. דעת תחתון היא קשר בין המוחין למדות של הלב ודעת עליון היא גם קשר בין החכמה לבניה עצמן. עיקר הקשר בין שנים נעשה על ידי מדת האהבה בנפש, פנימיות החסד, כפי שהיא מושרשת בעטרא דחסדים של הדעת. היום מדברים על 'גישור' בין שנים שבתחלה לא רואים עין בעין — על ה'מגשר' להחזיר אותם ממצב של אחור באחור למצב של פנים בפנים כנ"ל (כחו של יוסף לסובב את ה"אחור"). בימות המשיח (וכבר עלינו לחיות בימות המשיח, כפי שהורה לנו הרבי^ב) יתקיים "עין בעין יראו גו"^ג (עין עולה ה פעמים הוי', סוד כל עטרא דדעת^ד),

לא מחויב על פי הלכה, הצורה שמתקבלת היא 4 מכאן ו־4 מכאן והשמש עומד באמצע ומחבר אותם. כשמתבוננים ב־8 רואים 4 מפה ו־4 מפה, וכל 4 הוא רבוע — הרבוע הכי פשוט. 1 הוא גם רבוע, אבל הוא סתמי — לא רואים את צורת הרבוע. הרבוע הראשון שרואים הוא 4. לכן עצם שם המלה ארבע הוא לשון רבוע. גם לשון זווג, "ומספר את רבע ישראל"^{טז} (ששוה, כידוע^{טז}, 40 ברבוע — ימי יצירת הולד^{טז}). כשאני רואה את ה־4 כאן וה־4 כאן של חנוכה, מה אני רואה בעצם? צירוף של שני רבועים. פרצוף שלם הוא רבוע, התכללות, ואני רואה שנים — אחד מול השני, פנים בפנים. גם האיש הוא רבוע וגם האשה היא רבוע, ארבע מול ארבע, וככה מתייחדים. תיכף נחזור לענין.

רבועים כפולים — לב נתיבות חכמה, נערי בינה ו־עב גשרי חסד

יש אצלנו^{טז} תורה שלמה, מהדברים הכי מיוחדים ויפים בחשבון, שרואים שחז"ל ראו ברבוע הכפול את מקור כל מספרים שקשורים לספירות. ספר יצירה מתחיל בכך שיש "לב נתיבות חכמה" בחכמה וכך ידוע בחז"ל^{טז} שיש "נ שערי בינה" בבינה. מה המשותף ל־לב ו־נ? שניהם רבועים כפולים, רודפים־רצופים. לב הוא הרבוע הכפול של 4 (שהוא בעצמו רבוע, יש כאן רבוע של רבוע) ו־נ הוא הרבוע הכפול של 5. הרבוע של 5 הוא כה ו"כה וכה"^{טז} עולה 50. זהו סוד שנוגע לכוונה של ספירת העומה, שגם בה אפשר לכוון — כמו שעושים בדרך כלל — שיש מט ימים ועוד 1, הכולל של ה־מט, כנ"ל (כמו ש־ח הוא הכולל של ה־ז). אבל כוונה עוד יותר

עד ספר הליקוטנים ישעיה פ"מ ובכ"ד.

עח ראה ע"ח של"ו פרקים א"ב.

עט זהר ח"ג רכז, א.

פ דברי הימים"א, כז.

פא ישעורים בסוד ה' ח"ג עמ' קלב; עמודיה שבעה בשלח שם. ובכ"מ.

פב תניא סופ"ג.

פג שיחת ש"פ ח"י שרה תשנ"ב.

פד ישעיה נב, ח.

פע ע"ח שכ"ה דרוש ב (מ"ק).

עא במדבר כג, י.

עב ברבוי מקומות בספרינו.

עג בכורות כא, ב.

עד ראה עמודיה שבעה בשלח הערה לה. התוועדות אור לכ"ז כסלו ע"ז.

עה ר"ה כא, ב; זהר ח"א ד, א. ובכ"מ.

עו שמות ב, יב.

3, הוא כבר רצון, רישא דאריך. אחר כך באים ה'לב, ה'ג וה'עב.

צריך להמשיך הלאה ולהגיע ל'יג דרגות, כמו שיש יג כחות הנפש: אחרי עב בא צח, בגימטריא חנם, מלה שהולכת יחד עם חסד – חסד חנם. אחרי ה'חנם, ה'צח, בא 128, דין-דין (דין הוא רבוע 8), בספירת הגבורה – מדת הדין. אחר כך יהיה 162, "בצלם", "בצלם אלהים"^צ, הרבוע הכפול של 9, בתפארת. מקובל שההתבוננות שהאדם נברא בצלם, מתוך הזדהות, מעוררת רחמים – פנימיות התפארת.

אחר כך כבר יהיה 200, הרבוע הכפול של 10, בנצח – והוא סוד קדמון שהוא "נצח ישראל"^{צב}, וד"ל. אחר כך 242 בתמימות, בהוד ("וההוד" זה בית המקדש"^{צג} שנקרא אריאל, 242).

אחר כך מגיעים למשהו מאד חשוב, רפח, בספירת היסוד. כידוע, עוד תופעה יפהפיה בחכמת המספר שאנחנו אוהבים להסביר^{צד}, ש' צדיק ברבוע שוה רפח במשולש (41616). כמו ש'8 במשולש שוה 6 ברבוע (36) – אותו יחס יש בין הצדיק, 204, שהוא עיקר הכח לברר את רפח הניצוצות, לבין רפח ניצוצות.

אחרון חביב הוא "הוי" [פעמים] אחד" (338) – "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד"^{צה}. הוי' פעמים אחד הוא הרבוע הכפול של 13. ההקבלה כאן למלכות תואמת את הפסק ש"הוי' אחד" הוא מלכויות^{צז} – להמליך את ה' על כל הארץ, "ביום ההוא יהיה הוי' אחד ושמו אחד"^{צח}.

תופעות הרבועים הכפולים

כל מה שאמרנו עכשיו קשור לחנוכה, הסוד של ה'8. איך הגענו לכל הנושא? כל הסוד של

הוא על ידי שיקוים "כי מלאה הארץ דעה את הוי' וגו'"^{צט}, ודוק.

סדרת הרבועים הכפולים

לפי זה, מתבקש – כפי שעשינו ודברנו הרבה פעמים^{צט} – להתחיל מהתחלה:

הסדרה הזו מתחילה מהאות ב רבתי של "בראשית" – כל התורה מתחילה מסוד הרבוע הכפול. מצד אחד, ה'1 הוא רבוע סתמי (בכך שלא רואים את צורת הרבוע, כנ"ל), אבל גם לא סתמי (מצד עצם החשבון, שרש המחשבה כנ"ל). שוב, הכל מתחיל מה'ב של "בראשית". מה היא אומרת? באמת זוג, זוגיות, "את השמים ואת הארץ", וכך הלאה בכל מעשה בראשית^{צט}, כל העולם כולו וגם כל התורה כולה. הכל יחוד וזיווג.

מה בא אחרי ה'ב? ח – שמונת ימי החנוכה. בקדושת לוי כתוב^{צפ} שחנוכה הוא הגילוי של ראש השנה – מה שתוקעים בראש השנה מתגלה כאור חדש לראשונה בחג החנוכה. מ'ב ימים, "יחינו מימים"^{צפ}, הרבוע הכפול הראשון, עוברים ל'ח ימים, 4 מול 4 של ימי החנוכה.

אחר כך בא ח'י, הרבוע הכפול של 3.

אחר כך באים לב נתיבות חכמה, נ שערי בינה ו'עב גשרין – 'חוקה' של שלשה אחד אחרי השני. אז מה יהיו שלשת הראשונים? צריכים להיות ג רישין שבכתר, לפני חכמה (לב), בינה (נ) ודעת (עב). יוצא שה'ב רבתי ד"בראשית" היא הזיווג בתוך רדל"א (סוד ה ספקות רדל"א ביחס להרכב חלקי ה'מה וחלקי ה'בן שבו, כמבואר בכתבי הארזי"^צ), אבל ה'ח – כמו ח ימי חנוכה – היינו הזיווג בתוך רישא דאין, התענוג של הנפש. ח'י, הרבוע הכפול של

פ' ישעיה יא, ט.

פז אור וחסך, מים עליונים ומים תחתונים, שני המאורות, שני התנינים, אדם וחיה.

פח קדושת לוי סוף קדושה ראשונה לחנוכה. וראה תפארת שלמה לחנוכה ד"ה "זאת עשו וחיו".

פט הושע ו, ב.

צ ע"ח ש"י ב; חסדי דוד פכ"ה.

צא בראשית א, כז; ט, ו.

צב שמואל"א טו, כט.

צג ברכות נח, א.

צד חסדי דוד הנאמנים ח"ה עמ' 8 ובכ"ד.

צה דברים ו, ד.

צו ר"ה לב, ב.

צז זכריה יד, ט.

באמצע, יש סך הכל 9 נרות. 9 הוא רבוע – רבוע כפול ועוד 1 שגם נותן רבוע. זהו משהו מיוחד? מתי עוד יכול לקרות? בכל הדוגמאות שנתנו, מ־1 עד 13, קורה רק עוד פעם אחת – ב־12, שברבוע שוה 144 (קדם), ופעמיים קדם עולה רפת, כנ"ל, ואם אני מוסיף שמש, 9, אני מקבל 289, הרבוע של טוב, "וירא אלהים את האור כי טוב"^{טז}. זהו פלא, כי בהקבלה שעשינו הדוגמה של 8 פלוס 1 שוה 9 היא כנגד התענוג בנפש ו־12 ברבוע כפול פלוס 1, ששוה 17 ברבוע, היא כנגד האמת, פנימיות היסוד. התענוג הוא הכח השני מההתחלה והאמת־היסוד הכח השני מהסוף, ורק באלה יש את התופעה הזו, שהכולל של הרבוע הכפול הוא בעצמו רבוע. הפלא הגדול הוא שבכל השמות הפנימיים של הספירות, יש רק שני שמות שהם עצמם רבוע – השני מהתחלה, תענוג, 23 ברבוע, והשני מהסוף, אמת, 21 ברבוע^ק. הפלא ופלא.

בכל אופן, הכל היה לומר שהיפי של הרקיע השמיני, בינה, הוא היפי של הרבוע הכפול – הציור של שני פרצופים זהים, "שיון בקומתן", שכל אחד הוא רבוע והם עומדים פנים בפנים. החיבור הזה מוליד תולדות־צאצאים, כמו אמא שמולידה ילדים (רבים, וכידוע^{קא} בסוד "פרו ורבו"^{קב} ש"פרו" הוא מצד אבא ואילו "ורבו" הוא מצד אמא).

לפי כל זה, ה"פעולה נמשכת" של חנוכה, כל השנה כולה (בעליה תמידית מחיל אל חיל), היא להוליד־לחדש, מתוך ההתמדה והעליה בקדש של "תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין", אבא ואמא, האור (שמן) והיפי (הזיווג של אבא ואמא, חו"ב, כל השנה כולה, ללא האור הנוסף של חנוכה, הוא לשם קיום העולמות, חידוש הישנות בלבד, אך הזיווג של חנוכה, זיווג של פנימיות או"א הוא לשם הולדת נשמות חדשות, חידוש

שמונה הוא הבינה של חנוכה – צריכים להבין בחנוכה את סוד ה־8. נתבונן כאן בכמה תופעות יפהפיות שקשורות לענין:

כמה אותיות באלף־בית הן רבוע כפול? עד 10 יש שתי אותיות – ב ו־ח. פשוט, לא חידוש. החידוש הוא שיש עוד שתי אותיות שהן רבוע כפול – נ ו־ד. כפי שראינו, נ היא הרבוע הכפול שכנגד הבינה – נ שערי בינה – ויש עוד אות אחת, ו, הרבוע הכפול שהקבלנו לנצח בספירות ולבטחון בנפש. וראה זה פלא, שתי האותיות שכל אחת מהן בעצמה היא רבוע כפול הן אותיות נד – כוונה יפהפיה כל פעם שמדליקים נה, אבל במיוחד כשמדליקים את נד חנוכה.

עוד תופעה, שעוד יותר מדגישה את שייכות כל הענין לחנוכה: אם עושים חשבון כולל, סכום של כל 13 הרבועים הכפולים מ־ב עד הוי' פעמים אחד – 2, 8, 18, 32, 50, 72, 98, 128, 162, 200, 242, 288, 338

– מקבלים 1638, מספר שהוא בדיוק הכוונה של חנוכה בכתבי האריז"ל. כתוב באריז"ל^{כח} שבחנוכה צריך לכוון בשם סג, חנה, ובשם הוי' פשוט, נו. זו עיקר כוונת המלה חנוכה בכתבי האריז"ל – חנה־נו. אם אני מכפיל אותם, סג פעמים נו, אני מקבל בדיוק את סכום כל 13 הרבועים הכפולים מ־1 עד 13 – 1638! הכל שייך לבינה – שם סג הוא בינה, השם של אמא עילאה.

עוד משהו, אחרון אחרון חביב: אם בציור המנורה רואים 4 ו־1 ועוד שמש, שאפשר לשים

ה"פעולה

נמשכת" של חנוכה, כל השנה כולה (בעליה תמידית מחיל אל חיל), היא להוליד־לחדש, מתוך ההתמדה והעליה בקדש של האור (שמן) והיפי

צט בראשית א, ד.

ק ראה סוד ה' ליראיו ש"א פכ"ג.

קא ראה קהלת יעקב ערך 'בעד' וערך 'ריבוי' אות ב.

קב בראשית א, כח.

כח ספר הליקוטנים תולדות ד"ה "סוד חנוכה"; פע"ח שער ר"ח חנוכה ופורים פ"ד.

הבירור של

חכמת יון, של כל הפילוסופיה של יון, התיקון של אריסטו (אתו מתמודד בעל אור השם) - שכולם ידעו שהיו' הוא האלהים אין עוד, ללמד זאת את הגוים, לא רק להראות להם מופתים

מכאן והלאה יותר בקיצור, עניינים יותר ידועים:

חסד: מוסיף והולך באהבה
החסד של חנוכה הוא הרמז הידוע של חנוכה: "ח נרות והלכה כבית הלל"^{קח} - הענין של "מוסיף והולך ואור". בית הלל בכלל הם חסד, לעומת בית שמאי שהם גבורה^{קט}. המסר הוא שצריך כל הזמן להוסיף, בדיוק מה שאנחנו מנסים לעשות בכלל בשיעור הזה - להוסיף ולהמשיך את חנוכה. החסד הוא "מוסיף והולך ואור" -

התפשטות של "יומא דאזיל עם כולהו יומין"^{קי} שלוקח את כולם.

ידוע^{קיב} שסברת בית הלל שמוסיף והולך היא ש"אזלינן בתר בפועל" (ואילו סברת בית שמאי שפוחת והולך היא ש"אזלינן בתר בכח"). "המעשה [בפועל] הוא העיקר"^{קיד}, היינו כנאמר באברהם אבינו, איש החסד (שהיה הולך ונוסע הנגבה תמיד^{קיא}, היציאה מהגבול לאור אין סוף הבלי גבול, כמבואר בדא"ח^{קיב}) - "ואברהם זקן בא בימים"^{קיג}, "כל יומא ויומא עביד עבדידתיה"^{קיג} בעליה בקדש תמיד ("יומם יצוה הוי' חסדו"^{קיג}) - "יומא דאזיל עם כולהו

בעצם^{קיג}, נקודת הנצחון וגם נס השמן והנרות של חג החנוכה).

דעת: הנצחון על חכמת יון ספירת הדעת היא תחת הכתר, והרבה פעמים היא נמנית במקום הכתר^{קיג}. ההבדל בין הכתר לדעת הוא שכתר הוא 'מקיף' ודעת היא 'פנימי'. אצלנו, לשים חנוכה גדולה, ענקית, בראש כל חוצות, בככר העיר - שייך לכתר, לפרסום הנס ברשות הרבים. מה שמקביל לכך בספירת הדעת הוא "למען דעת כל עמי הארץ כי הוי' הוא

האלהים אין עוד"^{קיג}. עיקר החנוכה הוא בירור, כמו שאמרנו שיש בירור של האסתטיקה של יון באמא, לה שייך היפי, כך בדעת יש את הבירור של חכמת יון, של כל הפילוסופיה של יון, התיקון של אריסטו (אתו מתמודד בעל אור השם^{קיג}) - שכולם ידעו שהיו' הוא האלהים אין עוד, ללמד זאת את הגוים, לא רק להראות להם מופתים. צריך גם להראות להם נסים, זהו הכתר, אבל גם לשכנע בשכל ולהסביר בטוב טעם ודעת - וכך לנצח נצחון אמתי את חכמת יון, עד שאפשר יהיה לאמץ את הניצוצות הנקודות הטובות שיש שם, גם ב"יפת אלהים ליפת וישכן באהלי שם". זו הדעת של חנוכה. זו העבודה, הפעולה הנמשכת, שצריכה להיות מחנוכה ואילך - יש כח בחנוכה ללמד את הגוים, להאיר להם את האמת בטוב טעם ודעת. דעת היא הכרה, "יכירו וידעו"^{קיג}.

קח אבודרהם, סדר תפלת חנוכה; מובא באלוהו רבה או"ח תרע, י.
קט ראה זהר ח"ג רמה, א; טעמי המצות להרח"ו פרשת תצא; שער הגלגלים סוף הקדמה לו. ובכ"מ.
קי ראה שם קג, א"ב; קצא, ב; ע"ח שכ"ה דרוש ב; פע"ח שער חה"ס פ"א.

קיא ראה לקו"ש חלק ו עמ' 70 ואילך. ובכ"מ.

קיב ע"פ אבות פ"א מ"ז.

קיג בראשית יב, ט.

קיד תו"א נו, ג.

קטו בראשית כד, א.

קטז זהר ח"א רה, א.

קיז תהלים מב, ט.

קג לקו"ת שה"ש כב, ג (ע"פ הקדמת הרנ"ש לפע"ח והמבואר בפע"ח שער הק"ש פ"ו ופ"א). ובכ"מ בחסידות.

קד ראה ע"ח שכ"ג פ"ה (מ"ק); שיעורים בסוד ה' ח"ב עמ' קטו; ח"ג עמ' קנט.

קה מלכ"א ח, ס.

קו רבי חסדאי קרשקש. ראה ספרנו החכמה מאין תמצא העוסק בשיטתו ובשיטת הרמב"ם.

קז נוסח "עלינו לשבח".

האיר והתלבש דווקא בכלי החסד, שבט הכהונה (היוצאת מלוי, הכולל חסדים וגבורות, בסוד התפארת קכח כו), סוד "אחליפו דוכתייהו" קכט, גילוי של עצמות ממש (עצמות לשון עוצמה כנודע, וכמו ששמענו "אנכי וגו'" "מפי הגבורה" קל דווקא, כמבואר בדא"ח קלא). והוא על דרך עקדת יצחק, שמדת הגבורה של יצחק, יראה ופחה התלבשה בכלי החסד של אברהם קלב, "אתה כהן לעולם" קלג (וכן במלחמת המלכים על ידי אברהם אבינו, רמז למלחמות מלך המשיח, כמבואר ברמב"ן קלד).

בחנוכה מדליקים סך הכל **מד** נרות (36 נרות ועוד 8 שמישים) – רמז למצות "לא תעמד על דם רעך" קלה, מצות הגבורה לקום ולהושיע את הנרדף מיד רודפו. בכתבי האריז"ל לקל, כוונת **דם** הוא אחורי שם אהיה: **א אה אהי אהיה**, סוד "אני בינה [שם אהיה] לי גבורה [אחורי אהיה]" קלז, וד"ל.

מסירות הנפש של החג היא הגבורה שלנו – צריך לקחת את הגבורה הזו ולהמשיך אותה, ולהגביר אותה, להעצים אותה במשך כל השנה.

תפארת: הנשים בנסי חנוכה

תפארת היא "כתפארת אדם לשבת בית" קלח. בפשט, "כתפארת אדם" מתייחס לאשה קלט.

קכח ראה זהר ח"א קנד, ב. ומפורש בפרדס רמונים שכ"ג פ"ב ובספר הליקוטים ויצא פכ"ט. ובכ"מ.

קכט ראה זהר ח"א פז, א. ובכ"מ.

קל מכות כד, א.

קלא מאמר השפלות והשמחה פ"ע (וראה חנה אריאל כי תשא).

קלב ראה זהר ח"א קיט, ב; ח"ג יח, א; לקו"ת (האריז"ל) וירא ד"ה "סוד העקידה"; לקו"ת ואתחנן ח, ב; שם דרושי ר"ה נח, ב; מעין גנים ח"א עמ' לד ואילך.

קלג תהלים קי, ד. וראה ויקרא רבה כה, ו.

קלד רמב"ן לבראשית יד, א.

קלה ויקרא יט, טז. "לא תעמד על דם רעך" עולה 979 = 11 פעמים **חנוכה**.

קלו שעה"כ דרושי פסח א. ובכ"מ.

קלז משלי ח, יד.

קלח ישעיה מד, יג.

קלט כפי שמפרש רש"י על אתר.

יומין", "לית פולחנא כפולחנא דרחימותא" קיח, התפשטות חסדים בכל מדות הלב כולל הנה"י, כחות המעשה בפועל).

אברהם הוא מדת החסד והאהבה, אהבת השי"ת ("בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך" קיט בגימטריא **שלהבת**, "עד שתהא שלהבת עולה מאליה" – "מנורה בדרום" קכ, "הנגבה", "אברהם התחיל להאיר" קכא וממשיך-מוסיף להאיר תמיד) ואהבת ישראל ("ואהבת לרעך כמוך **אני הוי"** קכב בגימטריא "ואהבת את הוי' אלהיך" קיט, וכידוע הווארט של אדמו"ר הזקן שאהבת ישראל גדולה יותר מאהבת השי"ת ש"אוהב מה שהאהוב אוהב" קכג).

הפעולה הנמשכת: להוסיף מיום ליום באור באהבה של חנוכה (וכידוע הרמז **שאהבה** ר"ת אור הקדוש ברוך הוא קכד) – **אהבת הוי' ואהבת ישראל**, מדת **אברהם אבינו עליו השלום** (הכל בגימטריא 2197, **אהבה פעמים אהבה פעמים אהבה!**).

גבורה: גבורת המכבים

הגבורה של חנוכה היא פשוט גבורת המכבים, החשמונאים. ידוע קכה הרמז **שחשמונאי** (אותיות **משיח נאוו!**) עולה **צדיק-גבור**. גם הכינוי מכבים רומז לגבורה קכו – **מכבי** ר"ת "מי כמכה באלם הוי'" קכז, שפירושו מי כמוך בחזקים ה'.

ראשי הלוחמים היו מתתיהו וחמשת בניו (סוד עטרא דגבורה דדעת והתפשטות הגבורות בה"ק מחסד עד הוד) – אור הגבורה

קיח זהר ח"ג רסז, א.

קיט דברים ו, ה.

קכ יומא כא, ב (ובכ"ד).

קכא שמות רבה טו, כו.

קכב ויקרא יט, יח.

קכג לוח "היום יום" כ"ח ניסן (בשם אדמו"ר הזקן).

קכד ראה מאמר בשם זה בספר שערי אהבה ורצון.

קכה ראה שיעור אור לל' כסלו ע"א; הנרות הללו מאמר "על צדיקים וגבורים".

קכו **גבורה** (ריו) עולה ג"פ **מכבי** (עב), וד"ל.

קכז שמות טו, יא.

הפעולה הנמשכת

כאן היא העצמת
מעמד האשה
מכח המסירות^{קמ}
נפש שלה, כאשר
בידיה דווקא
לעורר ולהניע את
הגברים למסירות^{קמ}
נפש

דווקא לעורר ולהניע את הגברים למסירות־נפש, והיינו הגברת התודעה ש"הכל מן האשה"^{קמ}. זו התפארת של האשה, ה"תפארת אדם" – "ויקרא את שמם אדם ביום הבראם"^{קמ}.

נצח: חג החינוך

הגענו לנצח, אליו מקביל ענין החינוך של חנוכה (על דרך מבצע חינוך, שמבין עשרת המבצעים של הרבי הוא המבצע שכנגד ספירת הנצח^{קמ}). חנוכה הוא חג של חינוך, חנוכת המזבח. חינוך תמיד הוא רגל ימין, הנצח, להנציח את עם ישראל – "ברא כרעא דאבוה"^{קמ}. כמבואר באריכות בדרושי החסידות^{קמ}, חינוך הוא כמו המושג "התחלה" אצל רבי אייזיק מהומיל זצ"ל^{קנ} – כשמחנכים צריך הרבה אורות. זו בעצם קריאת התורה שקוראים בחנוכה – חנוכת המזבח, עם כל הקרבנות המיוחדים של הנשיאים. ראיתי קודם משהו נחמד בסידור: בכותרת הקריאה של חנוכה כתוב "קריאה לימי חנוכה" – שמתו לב שראשי התיבות הם חלק למפרע וסופי התיבות הם היה. כאילו אומר לי, אומר לך, 'היה חלק!'. לפי הרמז הזה, החינוך הוא להיות חלק – להיות חלק מעם ישראל, 'היה חלק' מעם ישראל, זו ה"קריאה לימי חנוכה".

בכל אופן, כל מה שקשור לחינוך שייך לחנוכה. אנחנו מסבירים^{קמ} שחנוך הוא לגלות את החן של הילד, חנוך אותיות חן־כו, חן הוי', וגם במלה נצח יש חן – חן־צ, חן צדיק – חנוך לחן.

הנשים מרכזיות מאד בנס חנוכה – "שאף הן היו באותו הנס"^{קמ}, "ועל יד אשה נעשה הנס"^{קמ}. לפי מגלת אנטיוכוס, האחות של חמשת בני מתתיהו היא זו שעוררה אותם לצאת לקרב, כמו האחים של דינה יש, כמובן, את יהודית. יש את חנה ושבעת בניה. כל המגוון, ובכל מסירות הנפש – התפארת של חנוכה היא מעמד האשה^{קמ}.

היה אפשר לחשוב שמעמד האשה מתאים למלכות, אבל כעת נכוון ענין זה לספירת התפארת דווקא. באמא אמרנו שיש שני פרצופים שוים בקומתן שמתייחדים – זהו היפי של חנוכה^{קמ}. המכבים הם בגבורה, אבל התפארת היא הנשים של חנוכה, "כתפארת אדם לשבת בית" – האשה שוה בקומתה, אבל יש לה תפארת מיוחדת. הנס של חנוכה הוא נס משותף – גם הגבורה של הבנים וגם הגבורה של הבנות, שהיא כבר תפארת, התפארת של הבנות. השויון של הנשים בנס חנוכה שייך לתפארת. הקשר לשויון של אמא כאן הוא בסוד יסוד אמא (סוד היפי של האשה, כנ"ל) שמסתיים בתפארת ז"^{קמ}.

הפעולה הנמשכת כאן היא העצמת מעמד האשה מכח המסירות־נפש שלה, כאשר בידיה

קמ שבת כג, א.
קמא רש"י שם.

קמב עוד על מגוון הנשים והמבנה הפנימי שלהן ראה בשיעור ר"ח טבת ("עיד אל כנאט") תש"פ (נדפס בגליון יוגש ש"ז).

קמג סוד "אין אשה אלא ליפי" (כתובות נט, ב) בגימטריא תענוג, חיה־חודה ברבוע, סוד גילוי עתיקא באמא.

קמד שם, מאחורי תפארת ז"א, עומד הכתר של פרצוף הנוקבא, בסוד "לעולם הוי" דברך נצב בשמים" (תהלים קיט, פט), כמבואר בכתבי האריז"ל (ספר הליקוטים תצוה פכ"ח). והוא סוד "בגד" כתיב "בא גד" קרי (בראשית ל, יא), זיווג ג אבות וד אמהות השוים בקומתן, מגבר לי דבר, מגבורת הגבר ל"לעולם הוי" דברך נצב בשמים", כתר מלכות, גילוי של חנוכה, עצם מעמד האשה השוה בקומתה עם הגבור, כנ"ל.

קמא בראשית רבה יז, יב.

קמו בראשית ה, ב.

קמד שכניה ביניהם פ"ו הערה ז.

קמח ע"פ עירובין ע, ב.

קמט ראה לקו"ת נשא כט, א. ומשם בריבוי דרושי חנוכה.

קנ ראה דרוש לחג השבועות

קנא תשובת השנה מאמר "חנוך והדרכה" פ"ד; פנים אל פנים פ"ד סעיף ו (עמ' קסג). מבואר באריכות בספר

אמנות החנוך ח"א פרק ז.

מלמטה, רקיעא תמינאה, כנ"ל, ככה הוד הוא הספירה השמינית מלמעלה – שניהם בסוד 8 (כל אחת גם 8 וגם 3, מהכיוון השני, סוד חג – חג החנוכה קנט).

לשון חז"ל היא "הלל והודאה". הלל רומז בפשטות גם לשם הלל, כמו שאמרנו שבחסד יש "הלכה כבית הלל". החסד מתבטא בהלל של ההוד. המשכה מהחסד (יד ימין) להוד (רגל שמאל) היא בסוד "שכל את ידיו" קס (בדומה לתופעת "אחליפו דוכתייהו", כנ"ל). לאור זאת צריך לומר שיש גם את ה"שכל את ידיו" בכיוון השני – שהגבורה (יד שמאל), גבורת המכבים, החשמונאים, מתבטאת בחנוך, בנצח (רגל ימין). כלומר, כמו שצריך לחנך לחן – צריך לחנך לגבורה. כך בדיוק היה בחג הזה – האבא, מתתיהו, חנך את הבנים שלו לגבורה. גם האחות עוררה חנכה את האחים שלה לגבורה, כנ"ל. בכל אופן, הלל הוא "מוסיף והולך ואור" וצריך לעשות זאת גם באמצעות ההודאה (העולה עד למקיף הרחוק, היחידה שבנפש, סוד ה"ם סתומה של הצלם, להמשיך משם אור ה', אור חדש – הרי מודים לעצמות דווקא, דלית מחשבה תפיסא ביה כלל, שאינה נתפסת בשום גילוי אור – להאיר במציאות התחתונה, לעשות לו יתברך דירה בתחתונים).

הלל והודאה –

התכללות אור ישר ואור חוזר

בכלל, אמרנו שבבינה יש את חכמת החשבון. החשבון הזה גם נמשך עד הוד. יש תופעה יפה בלשון חז"ל, "הלל והודאה": הלל עולה שם של ה', אֲדֹנִי, שם המלכות, וגם הודאה עולה שם של ה', שם אהיה.

שם אהיה הוא השם של הבינה גופא, סוד "בינה עד הוד אתפשטת", כנ"ל. אם הלל הוא

הפעולה נמשכת של הנצח צריכה להיות להרבות, בכמות ובאיכות, בחינוך ילדי ישראל על טהרת הקדש – לייסד מוסדות חינוך חדשים, לבסס ולחזק מוסדות חינוך קיימים ולקיים את הוראת הרבי הרש"ב להקדיש חצי שעה ביום להתבונן בחינוך הילדים קנב (חצי שעה של מחשבה איך לאתגר את הילדים שיעלו בקדש תמיד מחיל אל חיל). "זאת חנכת המזבח" דוחפת לחינוך של קירוב לבבות, לו רומזים הקרבנות שמקריבים על גבי המזבח. הקרבנות היינו התקרבות כל כחות הנפש להכלל באלקות קנב, וכן התקרבות הנשמות זו לזו, להכלל בכלל ישראל, שכינת עזו יתברך (דבר המתבטא בדאגה זולת בגשמיות ורוחניות – חינוך למדת החסידות, שהזולת קודם אלי, "שלי שלך ושליך שלך" קנד – ככה מנצחים את היצה, המטרה של "צבאות הוי" קנה שבספירת הנצח, כנודע).

הוד: להודות ולהלל

גם בהוד ההקבלה פשוטה מאד: קבעו שמונת ימי חנוכה אלו "להודות ולהלל לשמך הגדול" קט. רק בחנוכה יש את השלמות של הלל וגם הודאה (בשאר החגים יש רק אחד מהם, דוק), שלמות ההבעה ותיקון הדבור ("איהי – מלכות, דבור – בהוד" קנב). פשוט שההלל וההודאה שייכים לספירת ההוד. הקביעה של שמונה ימים להודות ולהלל היא בסוד "בינה עד הוד אתפשטת" קנב – שמונה ימים הם בבינה ונמשכים ומתגלים בהוד. כמו שהבינה היא הספירה השמינית

קנב: לוח "היום יום" כ"ב טבת.

קנב: ראה תורת מנחם, סה"מ מלוקט, ח"א עמ' 164, וש"נ.

קנד: אבות פ"ה מ"ו.

קנה: שמות יב, מא.

קנו: נוסח "הנרות הללו". "להודות ולהלל לשמך הגדול" = 990 = 44 במשולש, הגילוי של דם נרות החנוכה כנ"ל. ההוד הוא ענף הגבורה, "לא תעמד על דם רעך", כנ"ל. 990 הוא סוד היחוד של משיח בן יוסף משיח בן דוד. משיח בן יוסף כנגד "להלל" ומשיח בן דוד כנגד "להודות".

קנד: ע"ח שער הכללים פ"א. ובכ"מ.

קנה: ע"פ הקדמת תקו"ז ז, א. ראה ע"ח שער הכללים

פ"ד; ע"ח שכ"ט (הנסירה) פ"ח.

קנט והנה, בינה הוד יחד עם שמות הכחות הפנימיים שלהם, שמחה תמימות = 1331 = חג בחזקת 3, סוד משיח במספר קדמי כנודע.

קס: בראשית מח, יד.

שלו על מנהגי חנוכה הוא כתב באריכות, עם כמה וכמה דוגמאות, שחוץ מהמצוה (והמבצע) של הדלקת נרות חנוכה, העיקר בחנוכה הוא ההלל וההודאה. זהו ההוד של חנוכה.

הפעולה הנמשכת מכך לכל השנה כולה, מהכח שמקבלים מחג החנוכה – 'דע לומר תודה', גם לה' (שמיטיב אתנו ועושה לנו נסים בכל רגע ורגע) וגם לחבר ("כל ישראל חברים" קס"ז). גם לאינו־יהודי שעושה לנו טובה צריך לומר תודה בתמימות (מבלי לשקול את מניעיו, ה"חסד לאַמים חטאת" קס"ח שלו), ו"כמים הפנים לפנים" קס"ט, כך מקדמים ביודעין או שלא ביודעין את המהפכה הרביעית ק"ב, לעורר את הניצוץ שבגוי (הגר בכח) להודות באמת של ה' ותורתו (והבחירה בעמו), וכידוע שהוד הוא לשון הד – "הד הרים" קט"א (בת קול המהדהדת 'תודה רבה'). והנה, **דע לומר תודה** עולה בגימטריא **אדם** פעמים **טוב** (טוב פעמים **מאד**), והוא ה'אדן' (העולה "מודה") של תיקון המדות כולן, כמבואר באריכות בספרי המוסר (החל מחובות הלבבות קט"ב, והרי הבעל שם טוב אמר על עצמו שהוא מהדורה חדשה של חובות הלבבות...).

יסוד: מהדרין מן המהדרין

אחר כך, ביסוד, היפי המיוחד ששייך לספירת היסוד בשמונה לשונות היפי שהקבלנו לבניה – היפי שנקרא הדר – קובע כאן ברכה לעצמו. בחנוכה יש משהו מיוחד, יחודי לחג החנוכה, שהוא "מהדרין מן המהדרין". ה"מהדרין מן המהדרין" לא שייך דווקא לבית הלל, לקו הימין, שהרי גם ה"פוחת והולך" של בית שמאי, בקו שמאל, הוא בגדר "מהדרין מן המהדרין" – היסוד הוא באמצע. במלכי אדום, המלך הדר

מלכות (שם המלכות), יש כאן סוד של "איהי בהוד", אבל בפשט קס"א הלל הוא אור ישר, מלמעלה למטה, והודאה היא אור חוזה, מלמטה למעלה. כאן יש התכללות, שהאור החוזה, ההודאה, בשמות הקדש הוא שם שיוּרד, בינה, והאור הישר, הלל, בשמות הקדש הוא שעולה מלמטה למעלה, שם המלכות. הרבה פעמים כתוב קס"ב ששם א־דני הוא בכתה, המלכות שהיא כתר של העולם שאחריו. כמו "יראת א־דני" קס"ג (שעולה הוי' ברבוע), גילוי מאד גבוה. כלומר, שם א־דני הוא אמנם מלכות, אבל המלכות העליונה שמאירה מלמעלה. גם כאן, ה־הלל הוא יחסית אור ישר. החידוש הוא שבחנוכה יש את שניהם. קשור לווארט העיקרי שדברנו בבניה, שני פרצופים שמתחברים וכל אחד שלם, רבוע. כאן שני הפרצופים הם ההלל וההודאה. יש פה עוד תופעה מיוחדת, של שני מספרים שכל אחד הוא שם קדוש, וגם החבור שלהם הוא שם קדוש – הלל (א־דני) ועוד הודאה (אהיה) עולים שם אלהים. שם אלקים יכול להיות בכמה מקומות, אבל לעניננו "אני אמרתי אלהים אתם" קס"ד הוא שם אלהים צבאות שבהוד קס"ה.

חינוך להודאה

ההוד הולך יחד עם חינוך – נצח והוד הם "תרין פלגי גופא". כמו שאמרנו שיש חנוך לחן ויש חנוך לגבורה, יש גם חנוך להלל והודאה, כמו שב'חדר' מלמדים ילד להתפלל בסידור. החינוך להודאה הוא ספירת ההוד (וכמו שאומרים באלף־בית שלנו – 'דלת אומרת: דע לומר תודה' קס"ו). בעלון התחדשות לחדש כסלו יש מדור חדש של הרב שי דאום שליט"א, ובתשובה

קסא נתבאר בכ"ד בדרושי השפ"א לחנוכה (בהשוואת הלל והודאה ליוסף וליהודה).

קסב ראה לקו"ת (אריז"ל) ישעיה פ"ו.

קסג איוב כח, כח.

קסד תהלים פב, ו.

קסה פרדס רמונים ש"כ פ"ב; ראה קהלת יעקב ערך 'צבאות'.

קסו ראה חוברת "אמת למד פיך" עמ' 10.

קסז מדרש תהלים פק"ב.

קסח משלי יד, לד.

קסט שם כז, יט.

קע ראה החל מהתוועדות כ"ד טבת תשע"ה.

קעא יחזקאל ז, ז.

קעב חובות הלבבות הקדמה לשער הבחינה (וראה גם

ספר החינוך לג).

שהתרחש בארץ ישראל. זהו החג היחיד שהיזמה היא אצל הגיבורים החשמונאים – והתכונה הזו היא מכח "אורא דארץ ישראל מחכים" קט"ו, הכח המיוחד של ארץ ישראל.

בכל אופן, שואלים – בקדושת לוי קט"ז ועוד ספרים – שהיו עוד נסים שקרו בארץ, כמו נס סנחריב בזמן חזקיהו המלך או הנס של גדעון, ולא קבעו עליהם חג. אחת הסבות היא שכדי להוציא את מסירות הנפש ממש של עם ישראל צריך איזו צרה, איזה צורך – מצב של גלות בתוך ארץ ישראל, כפי שהיה בגלות יוון, מלכות אנטיוכוס עם כל הגזרות נגד חדש-שבת מילה קט"ח. כתוב שאפילו אחרי שמלכו המכבים עדיין היו משועבדים – במקיף על כל פנים – למלכות רומי. בנבואת דניאל, שסיימו שלשום לפי סדר הלימוד היומי שלנו בתנ"ך, חנוכה סמוכה למעבר בין המלכות השלישית, יוון, לבין החיה הרביעית, החיה הנוראה ביותר, מלכות רומי קט"ט. כבר היה איזה מקיף שלהם, אף על פי שהבית המשיך להתקיים שנים רבות עד שהם החריבו אותו.

יש משהו מיוחד בחנוכה, שמחד הוא הכח והאור המיוחד של ארץ ישראל, בה צריך למסוך בנו את מסירות הנפש של רחל, ומצד שני זהו חג שיש בו גם מעלה של גלות. מעלת הגלות היא רק שמוציאה את מסירות הנפש הנצחית של עם ישראל – לנצח (שלא יהיה מצב של "שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ" קפ). לכן חנוכה היא גולת הכותרת של כל **כתר** מצוות, המצוה האחרונה במנין **תריג** מצוות דאורייתא ו-**ז** מצוות דרבנן קפ"א, "נעוץ סופן בתחלתן" קפ"ב. כידוע קפ"ג, **ארץ ישראל שוה אור הכתר** – חוזרת לכתר ומשלימה אותו, היהלום שבכתר. בין שבע מצוות

הוא המלך השמיני – שוב חוזר למספר הסגולה של חנוכה, 8, שמופיע גם בבינה וגם בהוד וגם ביסוד. הקשר של הבינה והיסוד הוא בסוד "שאול מרחבות הנהר" קע"ג.

בחנוכה, בגלל היחוד שלו – השמן של חנוכה, ה"תורה חדשה" של חנוכה, הפרסומי ניסא של חנוכה וכו' – נוהגים לקיים את המצוות דווקא באופן של "מהדרין מן המהדרין". כידוע, חסידים לא מחמירים (בחומרות ודקדוקים מצד הגבורה והיראה, פרומקייט, חשש מסרך איסור או מאי-יציאת ידי חובה) אלא מהדרים (הוספות והידורים שבאים מצד החסד והאהבה, הרצון לעשות באופן הנאה והמתוקן ביותר, כדי להוסיף נחת רוח לה' יתברך). "מהדרין מן המהדרין" היינו חסיד שבחסידי, ביסוד.

זהו ודאי דבר שצריך ללמוד לכל השנה כולה – להיות "מהדרין מן המהדרין". מה הכוונה? על פי פשט – כל פעם להוסיף הידור. כמו שמספרים על הרבי הרש"ב שבכל פסח היה מוסיף הידור. ראש של חסיד אמתי הוא "מהדרין מן המהדרין", ואת הראש הזה מקבלים מחנוכה. הדר הוא כמו חזר (כלשון התרגום, וכן בלשה"ק ה"ח וגם ד"ז מתחלפות) – חזרה בתשובה, תיקון הברית. הפעולה הנמשכת מענין זה של חנוכה היא "כל ימיו בתשובה" קט"ד – כל יום ויום לחזור בתשובה, על כל מה שעשיתי עד כה (כולל התורה ומצות שלי), וכידוע בשם רבינו סעדיה גאון (יסוד גדול אצל מורנו הבעל שם טוב) שצריך לדעת נאמנה שעד עתה לא הכרתי אותך בכלל ה', אך מעתה שאני מכיר יותר עלי לעבדך כראוי כו' קט"ה.

חלכות: נס ארץ ישראל

אחרון אחרון חביב: כתוב בספרים שהמיוחד בחג החנוכה יותר מכל החגים, שזהו דווקא נס

קע"ג בראשית לו, לז; דברי הימים א, א, מח.

קע"ד שבת קנ"ג, א.

קע"ה סדרו של שבת ח"ב דרוש ג פ"ג מאמר ה. אלפא בימא קדמייתא ערך 'תשובה' עמ' 400.

קע"ו ב"ב קנ"ח, ב.

קע"ז דרושים חנוכה.

קע"ח מגילת אנטיוכוס.

קע"ט תנחומא תרומה ז.

קפ קהלת יב, א.

קפ"א בני יששכר כסלו: טבת מאמר ג אות לב.

קפ"ב ספר יצירה פ"א מ"ז.

קפ"ג ראה גם כתבי הרמ"מ משקלוב דף שט ו' שיא.

בכל אופן, הקשר לארץ ישראל והחיבור של הארץ עם המסירות־נפש של הגולה, היא סוד בנין המלכות מהגבורות – הקשר בין הגבורה, מסירות הנפש והמלחמה, והמלכות של ארץ ישראל. כל זה מלמד אותנו שצריך לקיים "מוסיף והולך ואור" בענייני ארץ ישראל, שלמות הארץ, ובפרט בענייני מלכות ישראל – שלמות ארץ ישראל היא מלכות ישראל. כמו שאמרנו^{קפה} שהשנה הזו, שנת שמטה, מוקדשת למלכות ישראל, גם בחנוכה השנה יש דגש מיוחד על ארץ ישראל שצריך להמשיך כל השנה.

סיכום

עד כאן בקיצור נמרץ עיקרי הלקחים של חנוכה. ולסיכום:

דרבנן היא האחרונה שנתקנה, זו גם בחינת מלכות שבמלכות. כמו שאמרנו, זו איזו נקודת אין בין מלכות יון למלכות רומי. כמו שאנחנו מסבירים תמיד, כל התרבות המערבית, חכמת רומי, היא עדין בעצם חכמת יון – ובחנוכה יש כח לברר אותה.

השנה הזו של המלחמה היא ה־א של אור, כידוע. כתוב במגלת אנטיוכוס שבית המקדש השני היה קיים 420 שנה, 213 שנה עד גזרות אנטיוכוס והתחלת מרד החשמונאים, אחר כך היתה שנה של מלחמה, ואחרי הנצחון היו עוד 206 שנים של קיום הבית. כלומר, השנה של המלחמה – שהיא עיקר הנס – היא ה־א של המלה אור. אחר כך היו עוד 6 שנים (ו) ועוד 200 שנה (ו) של בית שני, ש"גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון"^{קפד}.

כתר

פרסומי ניסא

בינה

יפי (שמונה)

(תיקון האסתטיקה והחשבון)

חכמה

אור (שמן)

(שמן – רזין דרזין דאורייתא)

דעת

נצחון על חכמת יון

גבורה

גבורת המכבים

חסד

"מוסיף והולך" (באהבה)

תפארת

הנשים בנסי חנוכה

הוד

הלל והודאה

נצח

חינוך

יסוד

מהדרין מן המהדרין

מלכות

שלמות הארץ ומלכות ישראל

^{קפה} שיעור כ"ט אלול תשפ"א (נדפס בגליון האזינו"ה"כ השתא וש"נ).

^{קפד} חגי ב, ט.

הלוֹמֵד עַל מְנַת לַעֲשׂוֹת | צִידָה לַדֶּרֶךְ

- ◆ עיקר השראת המצוה הוא אחרי קיומה.
- ◆ ענינו של חנוכה הוא חינוך והכנה לפעולה נמשכת כל השנה.
- ◆ מיוסף לומדים "מוסיף והולך ואור".
- ◆ ליוסף כח לסובב (בסוד הסביבון) מי שנמצא במצב של אחור באחור לעמוד פנים בפנים.
- ◆ פרסומי ניסא צריכים להגיע עד לאומות העולם.
- ◆ בחנוכה ניתן לגלות את השמן הטמון בכל דבר במציאות.
- ◆ מחנוכה מקבלים כח לעסוק בתורת משיח – השמן שבתורה.
- ◆ בחנוכה מתקנים את האסתטיקה – "יפת אלהים ליפת וישכן באהלי שם".
- ◆ חשבונות הם גילוי אותיות המחשבה.
- ◆ חנוכה נותן כח להוליד חידושים במשך כל השנה.
- ◆ בנוסף על פרסום הנסים לגוים (באופן מקיף) – יש לשכנע אותם בטוב טעם ודעת.
- ◆ חנוכה דוחף להיות "מוסיף והולך" באור האהבה כל השנה.
- ◆ גבורת המכבים מתגלה דווקא אצל הכהנים, אנשי־החסד – המקיימים באהבה "לא תעמד על דם רעך".
- ◆ חנוכה מגלה ש"הכל מן האשה" – השוה לגברים ומעוררת אותם למסירות נפש.
- ◆ ה"קריאה [החינוכית] לימי חנוכה" היא 'היה חלק [מכלל ישראל]!'.
יש לחשוב בכל יום חצי שעה על חינוך הילדים – כיצד לאתגר אותם לעלות בקדש מחיל אל חיל.
- ◆ החינוך הוא לגבורה ולתודה.
- ◆ "דע לומר תודה" – לה', לחברים ולכל אדם.
- ◆ הודיה תמימה גם לאינו־יהודי מהדהדת בו ניצוץ של הודאה על האמת שבתורה.
- ◆ חסיד מוסיף תמיד עוד הידור ועוד הידור, מתוך תודעת "כל ימיו בתשובה".
- ◆ נס חנוכה משלב את מסירות הנפש של הגלות עם התוקף והיזמה של ארץ ישראל.
- ◆ יחוד הידיעה והבחירה הוא הגילוי שבחירתנו שלנו היא־היא בחירת עצמות ה'.
- ◆ את שנת השמיטה יש להקדיש לענייני מלכות ישראל.

שיעור

התכללות יוסף ויהודה בעבודת האדם

שוין יוסף ויהודה

קיצור מהלך השיעור

לפני שנה בדיוק, בתקופה בה היה הרב מאושפז, הוא מסר מבית הרפואה שיעור קצר במאמר לפרשת ויגש. השיעור נוגע בנקודות יסוד בחסידות ביחס בין **יוסף ויהודה**: הוא פותח בכך שתכלית ה'מתח' בין יוסף ויהודה, וכל מה שהם מייצגים, הוא להגיע ל**שוין אמתי** – שוין בו ניכרות **מעלותיו** של כל אחד ביחס לזולתו וגם **ההזדקקות** שלו ביחס אליו – ודווקא זהו המפתח ל**אהבת חנם** שתביא את הגאולה. ההמשך הוא עיון עמוק ויפהפה בהסברי החסידות למדרגות יוסף ויהודה בעבודת ה', החושף **התכללות** בין יוסף ליהודה ועולה ממנו התבוננות נפלאה על **תשובה, ידיעה ובחירה**. השיעור התבסס על מאמר של הרבי מליובאוויטש – ד"ה "ויגש אליו יהודה" תשל"ו – ובגרסתו המלאה התייחס לפרטים נוספים במאמר. הגרסה המלאה תשלח אי"ה ברשימת התפוצה, אליה ניתן להרשם בדוא"ל itiel@pnimi.org.il

– יוסף או יהודה. ה'מתח' הזה, עליו נסובים הרבה מדרושי החסידות, בולט כשמשווים בין הפרשה לבין ההפטרות: בפרשת השבוע, על פי פשט, יוסף גבוה מיהודה – הוא המשנה למלך שיהודה נגש להתחנן אליו על בנימין. אך בהפטרות¹ היחס מתהפך, כאשר מתחברים יחד "עץ יוסף" ו"עץ יהודה" וה"מלך אחד" שעליהם הוא משבט יהודה – "ודוד עבדי נשיא להם

תיקון שנאת חנם – שוין אמתי

המפגש בין יוסף ויהודה הוא מפגש עיקרי בין שתי דמויות שמייצגות שתי הנהגות של עם ישראל ("כי הנה המלכים נועדו"²) ושתי דרכים בעבודת ה'. בדרושי החסידות³ סוגיא עיקרית ביחס למפגש הזה היא השאלה מי גבוה ממי

נערך ע"י איתאל גלעדי. לא מוגה מאוד. עשרה בטבת תשפ"א – תל השומר.

א תהלים מח, ה. בראשית רבה צג, ב.

ב השיעור מיוסד על ד"ה "ויגש אליו יהודה" תשל"ו, וש"נ.

ג יחזקאל לו, טרכח.

ממעל ממש"י³¹, וכולנו שוים לטובה. חשוב להדגיש ששיויון אין פירושו שכולם זהים, כמובן, ואפילו לא שאין לאחד מעלות על זולתו. השיויון האמור כאן, השיויון האמתי וה'שמח' ביותר, הוא התגלית שכל אחד גדול מזולתו בבחינה אחת ופחות ממנו בבחינה אחרת. יתר על כן, גם בבחינה שבה האחד גדול מזולתו הוא גם נצרך לו. כלומר, גם בבחינה בה יהודה פחות מיוסף ונגש אליו מלמטה – דווקא הוא 'מקפיץ' את יוסף למעלה ממדרגתו הראשונה לכשעצמו; וגם בבחינה בה יוסף פחות מיהודה, ויהודה הוא העיקר וה'מלך אחד' – דווקא יוסף מגלה את מעלותיו של יהודה והופך אותן לפועלות בעולם. כלומר, יש כאן שני כיוונים הפוכים שפועלים יחד – כמו שידוע בפזיקה, שלכל תנועה יש תנועה נגדית והפוכה – ודווקא הם יוצרים את השיויון המתוקן והשלם.

גאולה ותפלה; תלמוד ומעשה

בהשוואה בין יוסף ליהודה יש שני זוגות מושגים עיקריים בעבודת האדם: זהה³² משווה את הגשת יהודה ליוסף לסמיכת גאולה לתפלה, כשבחסידות³³ מרחיבים לקשר בין הגאולה ליסוד (מדת יוסף, בו נאמר "יוסף בן שבע עשרה שנה"³⁴, בסוד "אם יגאלך טוב יגאל"³⁵, ובסוד "אמר צדיק [וצדיק יסוד עולם]"³⁶ כי טוב"³⁷) ובין התפלה למלכות (מדת יהודה, הנקרא על שם "הפעם אודה את הוי"³⁸, וממנו בא דוד המלך שאמר על עצמו "ואני תפלה"³⁹). בסמיכת גאולה לתפלה ברור שהתפלה היא העיקר-הקבוע והגאולה היא הנסמכת, לכן

לעולם". במדה מסוימת, אפשר לומר שבהוה יוסף הוא העיקר ובעתיד (עליו מנבאת ההפטרות) יהודה הוא העיקר, אך המבט הפנימי מתאמץ לחשוף איך שתי הבחינות קיימות ו'מתמודדות' גם בהוה.

כתוב⁴⁰ שסופי התיבות של "ויגש אליו יהודה" הם שוה. ההשוואה בין יוסף ליהודה היא כמו המחלוקת⁴¹ של בית שמאי ובית הלל האם "שמים קדמו" (דהיינו 'יוסף קדם') או "ארץ קדמה" (דהיינו 'יהודה קדם'), כאשר באים חכמים ומכריעים ש"יעמדו יחדו"⁴². גם ביחס בין יוסף ויהודה – יש בחינה שהם שוים, וחשוב להדגיש אותה.

הסברנו לפני כמה שנים⁴³ שהדור שלנו הוא דור של "ונקה' לשבים"⁴⁴ – דור של תשובה – שאפשר לדרוש עליו, קצת בדרך מליצה, גם שהוא דור של "ונקה' לשוים", דור בו יש להדגיש את השיויון בין כל היהודים. כל ההקשר כאן של "ויגש אליו יהודה" הוא כפרה על חטא מכירת יוסף – חטא כללי בתורה, שבעצם הוא החטא הכללי הראשון של עם ישראל (אחרי חטאים כלליים של האנושות, חטא עץ הדעת וחטאי דור המבול ודור הפלגה)⁴⁵. במובן מסוים, כל הצרות עד היום באות לכפר על החטא הזה, חטא של שנאת חנם בתוך בית ישראל – בעטיו חרב בית שני⁴⁶ "ועדיין הוא מרקד בינינו"⁴⁷. התיקון לשנאת חנם הוא אהבת חנם, אליה מגיעים מתוך ההכרה שלכל יהודי יש נפש אלקית, "חלק אלוק

ד אור התורה בראשית שמט, ב וראה באורך ד"ה "ויגש אליו יהודה" תשכ"ה פ"ב.

ה חגיגה יב, א; בראשית רבה א, טו.

ו ישעיה מח, יג.

ז אור לג' אלול ע"ג פ"ב; ט"ז אלול ע"ג פ"א (וכמ"פ במהלך השנה).

ח שבועות לט, א.

ט ראה גם שיעור כ"ד סיון תשנ"ד.

י ראה למשל במדרש "אלה אזכרה" גבי עשרת הרוגי מלכות.

יא מסכת כלה פ"ח; יומא ט, ב; ירושלמי יומא פ"א ה"א.

יב מובא בריבוי ספרי חסידות בסגנון האמור על היצר שהחריב את הבית הראשון (יומא טט, ב וסנהדרין סד, א).

יג תניא פ"ב (ומופיע כן בשפע טל, הקדמה בן מאה שנה). ע"פ איוב לא, ב.

יד זחר ח"א רה, ב (ריש פרשת ויגש).

טו וישב לז, ב.

טז רות ג, יג.

יז משלי י, כה.

יח ישעיה ג, י.

יט בראשית כט, לה.

כ תהלים קט, ד.

הן מקור למצוות עשה ומצוות לא-תעשה^{כט}, והמצוות הן "אברין דמלכא [כיניו לז"א]"^ל ותפלה כנגד ה תתאה (מלכות, בה נאמר "ואני תפלה", כנ"ל, והיא נאמרת מתוך שפלות עצומה, "תחנונים ידבר רש"לא, "ממעמקים קראתיך הוי"ל^{לב}). לפי המבנה הזה, המעשה והתפלה הולכים ביחד בסוד "והנגלת לנו ולבנינו"^{לד} – הם יחד זה (יחוד קוב"ה ושכינתיה) שבשם.

אך גם יוצא כאן חידוש גדול – שיחד עם התלמוד יש גם תשובה, הזוג של "הנסתרת להוי' אלהינו". לכאורה, תמיד מוסבר^{לה} שיוסף הוא הצדיק ויהודה הוא בעל תשובה, "יהודה הודה ולא בוש"^{לו} (וכמותו דוד המלך, ש"לא היה ראוי לאותו מעשה אלא כדי להורות תשובה ליחיד"^{לז}, ללמד שכל אחד בכל מצב יכול לעשות תשובה), אך כאן מתברר שדווקא ליוסף יש זיקה לתשובה. ידוע שיש קשר בין יוסף לאמא-בינה – יוסף (שהוא יתום מאמו) הוא "יפה תאר ויפה מראה"^{לא} כפי שאמו "יפת תאר ויפת מראה"^{לב} ושרש משיח בן יוסף הוא באמא^{לג} (וכן הוא סוד "שאוּל [המלך הששי במלכי התהו, כנגד היסוד] מרחבות הנהר [כיניו הבינה]"^{לד}) – אך מה הוא הקשר של יוסף הצדיק לתשובה?

על יוסף כתב אדמו"ר הזקן "ולכן נקרא

מובן למה ההשוואה הזו לא מופיעה בנגלה שבתורה – בה יוסף הוא העיקר-הקבוע ויהודה ניגש אליו – אלא דווקא בפנימיות התורה, בספר הזהר (שחושף כיצד גם בזמן הזה יש מעלה מיוחדת דווקא ביהודה, כנ"ל).

השוואה עיקרית נוספת בדרושי החסידות^{כב} ליחסי יוסף-יהודה היא היחס בין תלמוד (תורה) למעשה (מצוות) – יוסף הוא בחינת תלמוד ויהודה בחינת מעשה. חז"ל נחלקו^{כג} האם "תלמוד גדול" (מעלת יוסף על יהודה) או "מעשה גדול" (מעלת יהודה על יוסף), כשההכרעה היא "תלמוד גדול, שהתלמוד מביא לידי מעשה" – שוב סוג של שוין, של "יעמדו יחדו", שמדגיש את התלות ההדדית ואת המעלות של כל מדרגה לגבי השניה.

משני זוגות המושגים עולה כי יוסף הוא בבחינת גאולה ובבחינת תלמוד ואילו יהודה הוא בבחינת תפלה ובבחינת מעשה. קל יחסית להסביר את הקשר בין גאולה לתורה בסוד ה"טוב" של יוסף הצדיק – "אין טוב אלא תורה"^{כד}, "תורה אור"^{כה} עליה נאמר "האור כי טוב"^{כז}. לעומת זאת, הקשר בין תפלה לבין מעשה המצוות קצת פחות מובן.

קונספירציית התשובה

נבין זאת לאור הקדמה חשובה, מבנה יסודי של ארבעת הדברים העיקריים בעבודת ה' כנגד יי-הוה, שלמדנו לפני כמה ימים^{כח}: תורה כנגד היי (חכמה), "אורייתא מחכמה נפקת"^{כט}, תשובה כנגד ה עילאה (בינה), "ולבבו יבין ושב"^ל, וכפשוטו בכל ספר הזהר^{לב}, מצוות כנגד ו (מדות הלב, כאשר שתי המדות העיקריות, אהבה ויראה,

כא קידושין מ. ב.

כב אבות פ"ו מ"ג; ברכות ה, א.

כג משלי ו, כג.

כד בראשית א, ד.

כה שיעור זאת חנוכה תשפ"א ח"ג (נדפס בגליון יתרו ש"ז).

כו זהר ח"ב קכא, א. וראה שם פה, א.

כז ישעיה ו, י.

כח ראה זהר ח"ג קכב, איב (ברע"מ). ובכ"מ.

כט תניא פ"ד.

ל ע"פ תקי"ז תקון ל (עד, א).

לא משלי יח, כג.

לב תהלים קל, א.

לג הקשר בין מצוות לשפלות מופיע גם בשני הפירושים בחסידות ל"כלים רקים" (מלכים ב ד, ג) כמבואר בד"ה "ואשה אחת" תשמ"ו שלמדנו לאחרונה (שיעורי כהי"כ חשון תשפ"א – נדפס בגליונות תולדות יוצא ש"ז).

לד דברים כט, כח.

לה ראה למשל פרי צדיק וישב אות ד; פרשת החודש אות ג. ועוד.

לו סוטה ז, ב. ועוד.

לז ע"פ ע"ז ד, ביה, א.

לח בראשית לט, ו. וראה ע"ח שער הכללים פ"ד. ובכ"מ.

לט שם כט, יז. וראה ע"ח שם.

מ מאמר ד"ה "הרכבת אנוש לראשנו" מהרה"צ רבי הלל מפאריטש צ"ל פ"ח. נדפס עם קיצורים וביאורים בספר מגיד מראשית אחרית (הוצאת גל עיני).

מא בראשית לו, לו.

לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין^מ (ואם יש צורך ב'קונספירציה' בדוגמת יוסף ואחיו "הקב"ה מעמיד להן מלך שגזרותיו קשות כהמן וישראל עושים תשובה ומחזירן למוטב"^מ).

המבנה השלם כאן חושף שיש התכללות, כמו בכל מפגש אמתי בקדושה, המתחלקת ליחוד י"ה ("הנסתרת") של יוסף ויחוד זה ("הנגלת") של יהודה ואחיו: יוסף כתלמוד (תורה) הוא יוסף שביוסף, אבל יהודה (והשבטים) שביוסף הוא התשובה שמתגלה אצלו; יהודה כתפלה (שכולה תחנונים ושפלות) היינו יהודה שביהודה (עצם המלכות), אבל יוסף שביהודה הוא המצוות שכנגד ה"ז (שהרי יוסף, שמדתו יסוד, הוא החותם של ו' מדות הלב), הביטוי המעשי של התורה בחיי האדם. ולסיכום:

י	תורה (תלמוד)	יוסף שביוסף
ה	תשובה (גאולה)	יהודה שביוסף
ו	מצוות (מעשה)	יוסף שביהודה
ה	תפלה	יהודה שביהודה

הפגש הידיעה והבחירה

אפשר להעמיק עוד בשני היחודים שכאן: לפני שנה למדנו^מ על סוד הידיעה והבחירה. הסברנו שיחסית התורה היא בגדר ידיעה – גילוי המבט האלקי של ה' על המציאות (שה' משתף אותנו בו, כשאנו זוכים לקיים את מצות ידיעת התורה) – ואילו התפלה היא בגדר בחירה, ביטוי ההשקפה והרצון שלנו על המציאות (שאנו משתפים בו את ה', אלו אנו פונים בתפלה). משם יצא שיש קשר ברור בין תפלה למעשה – התפלה מבטאת את הבחירה שלנו בדבור ונותנת לנו כח לפעול לפי בחירתנו במעשה. אם כן, מתאים להסביר שגם התורה והתשובה כאן הן זוג של 'ידיעה'.

בן פור"ת אותיות פות"ר ותופ"ר שמחבר כו'. ולכן היה פותר חלומות^{מב}, אבל בפרשות מקץ-ויגש יוסף הצדיק לא תופר רק פתרון חלומות, אלא תופר עלילה שלמה – עומק ההבנה של יוסף הוא איך עושים תשובה ואיך מכפרים על החטא, והוא תופר סיפור שלם כדי להביא את אחיו לתשובה וכפרה. אמא עילאה היא בחינת קבות שה' מסובב^{מג} – ה' מסובב את כל הסבות כדי שאדם יחזור בתשובה, ובסיפור כאן יוסף הוא בא-כוחו של הקב"ה לסובב את הסבות. יוסף שייך כאן ל"הנסתרת להוי' אלהינו", ולכן הוא פועל כנסתר, מפעיל קונספירציה מאחורי הקלעים, מעבר לדברים הגלויים לעין, וגורם למי שמתפקד במציאות הגלויה להיות בדריכות ולנסות להבין מה קורה, עד שהקונספירציה שלו גורמת ליהודה להודות, לעמוד במבחן ולעשות תשובה במסירות נפש על מכירת יוסף (יהודה, לשון הודיה, הוא כאן נציג כל אחיו – "כי שם עלו שבטים שבטי יה [בגימטריא הוד] עדות לישראל להדות"^{מד}).

התשובה מתקשרת כאן להגדרה של יוסף כ"גאולה" – "אין ישראל נגאלין אלא בתשובה", אבל זו תשובה שמוטחת מצד מסובב כל הסבות "וכבר הבטיחה תורה שסוף ישראל

יוסף שייך כאן ל"הנסתרת להוי' אלהינו", ולכן הוא פועל כנסתר, מפעיל קונספירציה מאחורי הקלעים, עד שהקונספירציה שלו גורמת ליהודה להודות, לעמוד במבחן ולעשות תשובה במסירות נפש על מכירת יוסף

מה רמב"ם הלכות תשובה פ"ז ה"ה.

מו סנהדרין צ"ד, ב (וראה באורך בעתה אחישנה פ"ב הערה ב וגם שם פ"א עמ' צא"צ).

מז שיעור ר"ח טבת תש"פ (נדפס בגליון ויגש תש"פ וראה – באופן ממוקד ומחודד – אביטה נפלאות גליון 2).

מב תו"א כט, א.

מג כמבואר בשם רבי מענדיל מבאר (דרך מצותיך קצו, ב) בסוד שילוח הקן – שילוח האם (הסבות שה' מסובב) ולקחת הבנים (המעשים טובים).

מד תהלים קכב, ד.

אכן, הצמצום אינו כפשוטו, וה' יודע גם את בחירות האדם. בדרך כלל מוסבר^נ שהידיעה הזו נותרת כ'מקיף' נסתה, כזה שאינו משפיע על בחירת האדם (ה'פנימי') בפועל, אך עומק הגילוי שהצמצום אינו כפשוטו הוא ש"המאור נכנס במקום האור", היינו שבחירת ה' מצטמצמת מתרכזת לחדור לבחירת האדם ולהתאחד עמו (כלומר, שבחירתנו שלנו היא-היא בחירתו של ה' יתברך^{נא}, שהוא ודאי אחד עם ידיעתו ו"אין עוד מלבדו"^{נג} באמת).

אם נדמה את המפגש בין הידיעה של ה' לבחירה שלנו למפגש בין איש ואשה^{נד} – יחוד יוסף ויהודה (יסוד ומלכות) – אזי כניסת עצמות המאור במקום האור היינו ידיעת האיש את אשתו^{נד} (דווקא בכח עצמות האיש, שהיא היא השרש המשותף לאיש ולאשתו), להפרות אותה-אותנו, כך שדווקא אנחנו נלד בבחירתנו מציאות חדשה, מציאות של גאולה.

נ ראה המובא בשערי תשובה שער הבחירה אות יא.
נא ראה גם משה ח"ח בשיעור הראשון ("נורא עלילה על בני אדם").

נב דברים ד, לה.

נג כמבואר בשיעור הנ"ל הערה מז.

נד בידיעה הזו יש גם ממד של שבירה (ראה שופטים ח, טז) – שבירת הבתולים, ההופכת את האשה כלי ומותרת בה רוח שמעוררת את בחירתה שלה מכח בחירת האיש בה (הכל בסוד גביע הכסף שטמן יוסף באמתחת בנימין, שהוא הוא ה"צדיק תחתון", סוד ה"רוחא דשביק בגוה", כנודע) ונתנת בה את כח הבחירה-ההולדה הנזכר בפנים, וד"ל.

כמובן, כבר התיאור של 'חוש התשובה' של יוסף כמתבטא בכך שהוא מסובב סבות באופן נסתר כדי להביא את השבטים לתשובה מתאים לסוד הידיעה האלקית, אבל אפשר להעמיק ולהסביר כך גם את התשובה עצמה – תשובה בסגנון ההסברה של בעל מי השילוח (שיום ההילולא שלו, ז' טבת, חל בדרך כלל בסמיכות לפרשת ויגש), שלאחריה מתגלה כי גם חטאיו של האדם היו בידיעה והשגחה אלקית, כדברי יוסף לאחיו "ועתה לא אתם שלחתם אתי הנה כי האלהים"^{מח} (ולפי בעל מי השילוח זו גם הגאולה עצמה – כנ"ל בסוד הגאולה-התשובה – כאשר ברגע אחד מתברר שה' הוא העומד מאחורי כל המאורעות, כפי שהתברר לאחים שיוסף הוא העומד מולם, ו"כל ישראל יראו שהישועה היתה נגד פנינו, רק מצדנו נסתר זאת"^{מט}).

חשוב להדגיש שהתשובה מהסוג הזה אינה 'הכרעה' לצד הידיעה, אלא חשיפה של עומק הבחירה (שהרי בסופו של דבר, לעתיד לבוא, תתגלה מעלת יהודה דווקא). ובקיצור: את היחס בין הידיעה הנסתרת לבחירה הגלויה ניתן להסביר גם במושגים של הצמצום – לפני הצמצום ידיעת ה' ממלאת את הכל והצמצום יוצר חלל פנוי שמאפשר בחירה.

מח בראשית מה, ח. וראה בית יעקב לבראשית ויגש אות כב ובכ"ד.

מט מי השילוח ח"ב פרשת ויגש ד"ה "ויאמר יוסף אל אחיו" – עיי"ש!

הְלוֹמֵד עַל מְנַת לְעִשׂוֹת | צִידָה לְדֹרֶךְ

- ◆ תיקון שנאת חנם הוא הגילוי שכל היהודים שוים לטובה.
- ◆ שוין אמתי מכיר במעלות של כל אחד ובהזדקקות ההדדית של כולם.
- ◆ יוסף הוא 'קונספירטור' ה'תופר' עלילות ומסובב סבות כדי להשיב את אחיו בתשובה.
- ◆ תורה ותשובה משקפות את ידיעת ה'; תפלה ועשייה משקפות את הבחירה שלנו.
- ◆ תשובה מגלה שכל החטאים נעשו לפי התכנית האלקית.
- ◆ יחוד הידיעה והבחירה הוא הגילוי שבחירתנו שלנו היא-היא בחירת עצמות ה'.

דבר השמיטה

טעמי מצוות שמיטה

המצוות בפירות שביעית

להפסד". לכן אסור לקצוץ אילנות שיש בהם פירות, ויש פרטי הלכה רבים כיצד להשתמש בפירות שביעית: ניתנו "לאכילה ולשתיה ולסיכה"^א ולא לכביסה ומלוגמא או כל שימוש שאין הנאתו וביעורו שוה^ב, אין משנין אותם מברייתם, אין נותנים מאכל אדם לבהמה, ועוד – ונראה שכל השימושים האסורים נכללים בגדר הפסד.

וכתב הרמב"ם שהפסד הפירות אסור "מפני שהוא גוזל בני אדם לפי שה' נתן פירותיהם לכל אדם"^א – כלומר האיסור קשור למצות הפקר הפירות, שיהיו ראויים ליעודם לאכילה לכל ישראל. ויש שכתבו שהאיסור להפסיד הוא איסור עצמי מחמת חשיבות הפירות וקדושתם.^ב

איסור סחורה

וכן למדו "לאכלה ולא לסחורה"^ג, "שאין עושים סחורה בפירות שביעית"^ד. יש כמה שיטות מהי סחורה האסורה^ה, ואין הכוונה

בפירות שביעית יש ארבע מצוות הלכות עיקריות בתורה: מצות הפקר, איסור הפסד, איסור סחורה ומצות ביעור (דיני קדושת שביעית^א).

מצות הפקר

בפרשת משפטים נאמר "וְהִשְׁבִּיעַתָּ תְּשֻׁמְטָנָה וְנִטְשָׁתָה וְאָכְלוּ אֲבִינֵי עַמְּךָ וְיִתְּרֶם תֹּאכַל חֵיט הַשְּׂדֶה כִּן תַּעֲשֶׂה לְכַרְמְךָ לְיִיתָךְ"^ב – מצות עשה להפקיד מה שתוציא הארץ בשביעית.^ג ופירש הרמב"ן^ד שפסוק זה הוא הציווי על דיני השמיטה "בדרך כלל" ואילו פרשת בהר סיני היא הציווי "בדרך פרט".

איסור הפסד

ובפרשת בהר "וְהִיְתָה שְׁבֵת הָאָרֶץ לְכֶם לְאֹכְלָהּ לָהּ וְלַעֲבָדָהּ וְלַאֲמָתָהּ וְלַשְׁכִּירָהּ וְלַתּוֹשֵׁבָהּ הַגֵּרִים עִמָּךְ. וְלִבְהֶמְתְּךָ וְלַחִיָּה אֲשֶׁר בְּאֶרְצְךָ תִּהְיֶה כֹּל תְּבוּאָתָהּ לְאֹכַל"^ה.

ממה שנאמר "לאכלה" למדו "לאכלה ולא

א פסחים נב, ב.
ב פסחים שם. שביעית פ"ד מ"א, ראה במפרשים.
ג שביעית פ"ח מ"ב.
ד סוכה מ, א.
ה כמבואר ברמב"ם פ"ה.
א פיה"מ שביעית פ"ד מ"א.
ב ראה תוספות יום טוב ומשנה ראשונה שם.
ג עבודה זרה סב, א. בכורות יב, ב.
ד שביעית פ"ז מ"ג.
ה ראה שביעית פ"ז מ"ג ובמפרשים. סוכה טל, א. עבודה

ממעבד ע"י יוסף פלאי, לפי רשימת הרב ד' כסלו תשפ"ב. לא מוגה.
א קדשת שביעית (כתיב חסר כמו בתורה) = 1586 = אני פעמים הוי'.
ב שמות כג, יא.
ג רמב"ם שהמ"צ מ"ע קלד. הלכות שמיטה פ"ד הכ"ד. רמב"ן עה"פ.
ד ויקרא כה, א.
ה ויקרא כה, ו"ז.

האם יש מצות אכילה

לדעת הרמב"ן^{כד}, "והיתה שבת הארץ לכם לאכלה" היא מצות עשה במנין תרי"ג. יש שהבינו בשיטתו שזו מצוה לאכול פירות שביעית^{כה}, אבל אחרים דייקו בדבריו שאין מצוה חיובית באכילה^{כו} אלא רק שהעושה בהם סחורה (וכן המפסיד) עובר בעשה. והרמב"ם סובר כנראה שאין מצוה מיוחדת לאכול פירות שביעית, אך הוא מודה שאיסור סחורה והפסד הוא דאורייתא^{כז} (בלאו הבא מכלל עשה, אע"פ שאינו בתרי"ג^{כח}).

ביעור שביעית

מפרשת בהר נלמד דין ביעור שביעית: "פירות שביעית אין אוכלין מהן אלא כל זמן שאותו המין מצוי בשדה שנאמר 'ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול', כל זמן שחיה אוכלת ממין זה מן השדה אתה אוכל ממה שבבית, כלה לחיה מן השדה חייב לבער אותו המין מן הבית וזהו ביעור של פירות שביעית"^{כט}. לדעת הרמב"ם הביעור הוא לאבד מן העולם, ולדעת הרמב"ן וסיעתו היינו להפקיד^ל. הרמב"ן^{לא} מסתפק שמא דין ביעור כולו דרבנן, אך לרוב הראשונים זו דרשה גמורה ודין דאורייתא^{לב}. אמנם רוב מוני המצוות לא מנו ביעור שביעית כמצוה (מלבד בה"ג שמנה זאת בתרי"ג), או מפני שאין כאן לשון ציווי או

שכל קניה ומכירה אסורה אלא דוקא דרך מסחר (ומותר למכור מעט ובאקראי^{טז}). מתוך השיטות נזכיר את הדעה בתוספות שאיסור סחורה הוא רק לאותו אדם שליקט את הפירות^{טז}; שיטת רש"י שאיסור סחורה קשור לדין ביעור^{טז}; ושיטת הרמב"ן שעיקר האיסור הוא רק בפירות ששמרום^{טז}. עוד ביארו הראשונים שבאיסור סחורה נכלל (גם) כאשר מוכר את הפירות בדרך שאין בדמיהם קדושת שביעית ומפקיע מ"לאכלה" (ולכן אסור לפרוע חובו בפירות שביעית)^{טז}.

איסור סחורה קשור לדין ההפקה, שעל ידי המסחר מראה בעלות על הפירות (במיוחד לשיטת תוס' שהאיסור הוא על בעל השדה הלוקט, ולשיטת הרמב"ן שהאיסור הוא בשמור). ועוד, טעם איסור סחורה בפשטות הוא שהשביעית משה עשיר ועני, "ואכלו אביוני עמך", ופירותיה נתנו לאכילה לכולם בשוה (וכעין אכילה על שלחן גבוה), ולכן אין להשתמש בפירות לכל מטרת רווח ועושה. יתירה מזו, האחרונים ביארו שאמנם יש בעלות על פירות שביעית^{כא} אך הבעלות מוגבלת ואינו רשאי לעשות בהם סחורה או להפסיד^{כב}, ולפי זה איסור הפסד וסחורה קשורים למצות הפקר (הכלל שנאמר בפרשת משפטים)^{כג}.

זרה טא, ב ובראשונים. רמב"ם פ"ו א"ג. שבת הארץ שם. חוט שני שם.

טז רמב"ם פ"ו ה"א "אין עושין סחורה בפירות שביעית ואם רצה למכור מעט מפירות שביעית מוכר". תוס' עבודה זרה טב, א ד"ה נמצא "אם הוא לוקט למכור על יד לקנות בו דבר אכילה אין דבר זו סחורה".

יז תוספות סוכה טל, א ד"ה וליתבי. יח רש"י סוכה טל, א ד"ה אין מוסרין, מ, ב ד"ה שמא, מא, א ד"ה ובקש. סנהדרין כו, א ד"ה בדמי וד"ה נחשדו. בכורות לא, ב ד"ה הלוקח. בבא קמא קא, ב ד"ה יש להן ולדמיהן לפני יהושע שם.

יט ויקרא כה, ה.

כ רמב"ן ע"ז טז, א. רשב"א וריטב"א שם.

כא ולכן המקדש בפירות שביעית מקודשת, קידושין נב, א. כב ראה קונטרס אחרון לטורי אבן ראש השנה ל, ב. קובץ שעורים ח"ב סימן טו. הרחב דבר ויקרא כה, ו. אור שמח מאכלות אסורות פ"ח ה"ז.

כג כמ"ש במנחת שלמה שביעית סימן ב.

כד השגות לספר המצוות שכחת העשין ג.

כה כך הבין המגילת אסתר שם. ובתורת הארץ פ"ח אות כה פירש ברמב"ן שאין חיוב לאכול אך יש מצוה באכילה (מצוה קיומית). וראה שבת הלוי ח"ד ס"י רלב.

כו חזון איש שביעית יד, י. שרידי אש ח"ב ס"י צ. וראה חוט שני פ"ה ה"א.

כז לגבי סחורה כן מוכח מדברי הרמב"ם בהלכות בכורות פ"ה ה"ט. וכן עולה מרש"י ותוס' קידושין כ, א ד"ה אבקה.

כח כמו שביאר המגילת אסתר. וכ"כ ערוך השלחן שמטה כה, ב שכל איסורי סחורה והפסד הם דאורייתא גם לרמב"ם.

כט פ"ד ה"א.

ל וראה אנצ"ת ערך בעור שביעית.

לא ויקרא כה, ז.

לב ראה דרך אמונה על הרמב"ם שם בביאור ההלכה, וש"נ.

האדם מפקיר-מבטל את רשותו ושולל את בעלותו האישית, מתוך הכרה ש"לה' הארץ ומלוואה" (ו"תן לו משלו שאתה ושלך שלו"), כטעם הפשוט למצות שביעית בכלל "כדי שתדעו שהארץ שלי"^ז.

מצות ההפקר מפורשת בתורה שבכתב, ונמנית בתרי"ג, מתאים לכך ש"אורייתא מחכמה נפקת", "תורת אביך, תורה שבכתב" (לעומת שלש ההלכות האחרות הנדרשות בתורה שבעל פה). ההפקר הוא הכלל (בפרשת משפטים) שממנו נובעים הפרטים (בפרשת בהר), וכמו שהתבאר שאיסורי סחורה והפסד ודין ביעור יכולים להתפרש כסעיפים-פרטים ממצות ההפקר (הפקר הפירות כדי שיאכלו, לא לסחורה ולא להפסד, ורק עד הביעור) – מתאים לספירת החכמה הכוללת בתמצית את כל שיעור הקומה, "הוי' בחכמה" (כל שם הוי' נכלל בחכמה, י).

ה – איסור הפסד

איסור הפסד הוא כנגד הבינה, ה ראשונה בשם הוי'. איסור הפסד פירושו שיש לשמור על הפירות (לצורך היעוד של אכילה), מתאים לבניה-אמא המקיפה ושומרת ('מקיפין דאמא'). לעומת החכמה שהיא בחינת אין, הבינה היא בחינת יש (יש מאין) – וכן כאן החכמה היא ההפקר, האין, והבינה היא שמירת היש של הפירות. פנימיות החכמה היא הבטול, מצד האין, ופנימיות הבינה היא השמחה ("אם הבנים שמחה") ולכן אסור להפסיד ולהשחית שזהו מקור העצב. איסור ההפסד נדרש מ"לאכלה", והרמוז: **לאכלה = אלהים**, "אלהים חיים" שייך לבניה.

ו – איסור סחורה

איסור סחורה הוא כנגד כללות המדות (פרצוף ז"א), ו בשם הוי'. אמנם איסור הפסד

שהביעור נכלל במצות ההפקר, שהתורה וכתה בפירות שביעית רק עד הביעור^ז.

הלימוד הפשוט לדין ביעור הוא מהפסוק בפרשת בהר "ולבהמתך ולחיה אשר בארצך"^ח, אך מצינו שהביעור נלמד גם מהפסוק במשפטים "ויתרם תאכל חית השדה"^ט, ומשמע שלמסקנה דיני ביעור נלמדים משני הפסוקים יחד (וכן בלימוד מפרשת בהר נקטו חז"ל בלשון "כל זמן שחיה אוכלת מן השדה", והיא הלשון בפרשת משפטים "חית השדה").

מבנה ההלכות בפנימיות

כאמור, יש ארבע הלכות עיקריות מהתורה לגבי פירות שביעית: מצות הפקר, איסור הפסד, איסור סחורה ודין ביעור^י (אמנם לפי הסבר אחד בדעת הרמב"ן יש עוד מצוה חיובית באכילה, אך לרוב הדעות אין זה כך). מתוך ארבע אלו, לדעת הרמב"ם רק ההפקר הוא מצוה בתרי"ג, שנאמר בתורה בלשון ציווי מפורש.

בפנימיות, יש כאן מבנה מובהק כנגד ארבע אותיות שם הוי' ב"ה, לפי סדר התורה, כמו שיתבאר:

י – מצות הפקר

מצות הפקר, הפסוק בפרשת משפטים, היא כנגד החכמה, י בשם הוי'.

ההפקר הוא מתוך תודעה של אין, בטול המציאות למקורה האלוקי (הבטול הוא פנימיות החכמה), "החכמה מאין תמצא". בדרגת החכמה

לג משמעות הסמ"ג עשה קמח "שצוה הקב"ה שיפקיר אדם פירות שביעית ואינו רשאי להחזיק בהם במחבור... וכל הקודם זכה ורשאי הזוכה בהם לשומרם עד זמן הביעור ואז צריך להוציאם ולהפקיר מה שזכה זה", וכמו שביאר ר"י פערלא עשה סא.

לד פסחים נב, ב. תענית ו, ב. נדה נא, ב. וכן בתו"כ וברש"י עה"ת.

לה ראה שביעית פ"ט מ"ח ובירושלמי שם. מלבי"ם בפרשת משפטים ובהר. חזו"א יא, ח, אנצ"ת ערך בעור שביעית.

לו שוב ראינו שכך הגדיר החזו"א ב'סדר השביעית' (סוף סימן כא).

לז סנהדרין טל, א. וראה מה שהתבאר בטעמי השמיטה בגליון פרשת תולדות.

למלכות, "מלכות פה תורה שבעל פה".
 דין ביעור כתוב בהקשר לאכילת הבהמות,
 "ולבהמתך" (וכן לשון ביעור שייכת לבהמה
 הנקראת בתורה "בעיר"), **בהמה** היא סוד שם
בן השייך למלכות (במילוי הוי' כזה: **יוד הה וז**
הה). דין ביעור מקשר את אכילת הפירות בביתו
 של האדם עם המצב הכללי בארץ ובשדה, בזמן
 מסוים שבו כלו הפירות – ארץ ושדה וזמן הם
 מושגים מובהקים של מלכות.

יש קשר מובהק בין מצות הפקר בפרשת
 משפטים לדין ביעור בפרשת בהר, בסוד "הוי'
 בחכמה [י] יסד ארץ [ה תתאה]": ראשית,
 במשפטים נאמר "ויתרם תאכל חית השדה"
 ובבהר נאמר "ולבהמתך ולחיה", וגם דין ביעור
 עצמו נלמד משני הפסוקים. שנית, לדעת הרמב"ן
 וסיעתו הביעור הוא על ידי הפקה, ונמצא שיש
 הפקר בראש והפקר בסוף, אין בראש ואין
 בסוף, "נעוץ סופן בתחילתן". ולדעת הרמב"ם
 שהביעור הוא איבוד גמור, נמצא שזהו תכלית
 וסיום התהליך: תחילה צריך להפקיר את
 הפירות, בחינת אין (אך לא לאבדם), אחד כך
 זוכים בהם מן ההפקר בבחינת יש, וצריך לשמור
 אותם מהפסד, ולבסוף צריך לבער לגמרי, שיהיו
 אין ממש (תחילה "לאכלה ולא להפסד" ולבסוף
 צריך דווקא לאבד^ח), ואז נשלמת ההכרה ש"לה'
 הארץ ומלואה".

בכללות המבנה יש דוגמה מובהקת
 ל"חותם המתהפך": הפקר וביעור הם מאותו
 עניין (וביעור אף נלמד משני הפסוקים), ואילו
 איסורי הפסד וסחורה הם פרטים בדין "לאכלה"
 (ושניהם אסורים בגדר לאו הבא מכלל עשה של
 "לאכלה"). ועוד, הפקר הוא מצות עשה וכן ביעור
 מצות עשה (יש לעשות מעשה, "פְּלֵה לבהמתך",
 בפרט לבה^ג שהוא ממנין רמ"ח), ואילו איסורי
 הפסד וסחורה הם לא תעשה (הבא מכלל עשה):
 עשה, לא־תעשה, לא־תעשה, עשה.

לח "באה מצות ביעור מן התורה והוציאה מן הכלל את
 הפירות שלאחר הביעור, שמצותן דוקא בשריפה או
 באיבוד", שבת הארץ פ"ז ה"ג.

ואיסור סחורה נדרשים שניהם מ"לאכלה", אבל
 איסור הפסד קרוב יותר לפשוטו ואיסור סחורה
 'רחוק' מעט (איבוד והפסד סותר אכילה והנאה,
 ואילו סחורה להרוויח סופה להביא לאכילה
 והנאה), ולכן מתאים לסדר את הדרשות בסדר
 זה ההולך מפשוטו של מקרא בתורה שבכתב
 לדרשות תורה שבעל פה.

ענין הסחורה, מקח וממכר, שייך באופן
 מובהק למדות (יחסי אנוש בין אדם לחברו).
 דמות הסוחר בישראל היא זבולון, "שמח זבולן
 בצאתך", "זבולן לחוף ימים ישכן", והנה הוא
 השישי (והאחרון) מבני לאה המכוונים כנגד שש
 המדות־הקצוות (**לאה** = ו ברבוע).

איסור סחורה ואיסור הפסד נלמדים ממקום
 אחד, "לאכלה". תחילה יש לשמור מהפסד,
 מצד הבינה־אמא, ואחר כך להקפיד על סחורה,
 שלא להוסיף על גוף הדבר. וכן פשט הלימודים
 "לאכלה ולא להפסד, לאכלה ולא לסחורה"
 היינו שהפירות ניתנו לאכילה בלבד, לא פחות
 ולא יותר, אין לפחות בהפסד וכו' ואין להותיר
 בסחורה המביאה רווח ועושר (כאשר בכל סחורה
 יש סיכון של הפסד).

לאכלה = **אלהים** כנ"ל, אלהים חיים מצד
 הבינה וסתם שם אלהים מצד המדות. רמז נוסף:
הפסד סחורה = **חתך**, שם הפרנסה (סופי תבות
 "פותח את ידך"), **ב** פעמים **רוח** (שלא יהיה
 רווח, כאשר גם החוסר־הפסד וגם היתר בסחורה
 נחשבים רווח, ודוק).
 לשיטת רש"י איסור סחורה ודין ביעור
 כרוכים זה בזה, יחוד אותיות זה בשם הוי'.

ה – ביעור

דין ביעור הוא כנגד המלכות, ה אחרונה
 בשם הוי'. הלימוד לדין ביעור הוא דרשת הפסוק
 הרחוקה לכאורה מפשוטו, ועד שלדעת הרמב"ן
 יתכן שזהו דין דרבנן, אך גם אם זו דרשה גמורה
 מן התורה זוהי "תורה שבעל פה" מובהקת
 (לעומת דין הפקר המפורש בפסוק, ואיסורי
 הפסד וסחורה שהם 'עומק הפשט') – שייך

הסיפור החסידי

רבי מרדכי יוסף מאיז'ביצא | השמחה לשם שמים

רבי מרדכי יוסף ליינר מאיז'ביצא, נודע על שם ספרו "מי השילוח", נולד בשנת תק"ס בטומשוב שבפולין, לאביו רבי יעקב מתלמידי החוזה מלובלין. היה תלמיד מובהק לרבי שמחה בונים מפשיסחא, ובהמשך קיבל על עצמו את הנהגתו של רבי מנחם מענדל מקוצק. בעקבות מחלוקת השקפתית, פרש עם קבוצת תלמידים מקוצק וייסד את חסידות איז'ביצא שהמשיכה בראדזין. רבי מרדכי יוסף נודע בעמקות דברי החסידות שלו, ובהשקפתו לפיה בפנימיות כל מעשיהם של עם ישראל, אף החטאים, מבטאים את רצונו של הקב"ה בעולמו. דברי תורתו לוקטו על ידי נכדו, רבי גרשון חנוך העניך, לספר "מי השילוח". את דרכו המשיכו תלמידיו, רבי צדוק הכהן מלובלין, רבי לייבל'ה איגר ובנו רבי יעקב ליינר. רבי מרדכי יוסף הסתלק בז' טבת תרי"ד.

ובא לרבו ולא ענה לו מאומה, ובבואו לביתו וירא שההפסד גדול והמגיפה לא פסקה עוד, נסע עוד הפעם אל רבו, ושוב לא ענהו מאומה, והוכרח לשוב לביתו בפחי נפש. אך בבואו הביתה, וירא כי כבר אבד כל הוננו, וכי עוד גם ממון אחרים שהיה לו בהלואה יפסד. ועל זה דוה לבו מאד שלא יוכרח לקרוא שמיטה לממון אחרים ובפרט שהיה בידו נדוניית אברכים שישבו ועסקו בתורה ונתפרנסו מהעיסקא שהיה להם אתו, ועתה על ידו ח"ו יתבטלו מלימודם. על כן נסע עוד הפעם לרבו ובכה לפניו מאד במר נפשו על האסון הנורא שקרה לו, וביותר על הפסד ממון אחרים שתחת ידו. אז השיבו רבו מה אוכל לעשות, סע לך אל הרב הקדוש מאיז'ביצא שנסעת אליו מקודם ויושיעך.

והנה קשתה עליו נסיעה הלזו עד שחשב שאם היה רק ממון שלו בהעסק היה מניח כל ההון הרב לירד לטמיון אך ורק בלי לנסוע לאיז'ביצא, כי הוא היה חסיד אמיתי, ומאחר שלא נשא חן בעיניו דרכו של הרב הקדוש מאיז'ביצא היה מוסר נפשו ומאודו בזה, אך לא היה יכול על ידי זה להיות גרמא בניזקין לאחרים, ובפרט ביטול

שמעתי מידיד נפשי הרא"ל ז"ל שהיה אצל הרב הקדוש רבי צדוק הכהן זצ"ל מלובלין, ובאו שני אברכים ונכנסו לקבל שלום. שאל הרב הקדוש לאחד מהם אם יכול ללמוד, והשיבו: הן. המשמש תמה מאד על שאלת הרבי, כי לא הסכין בשאלות כאלה. אפילו להחסידיים אנשי שלומו לא שאל מעולם לשום אחד מהם אם יכול ללמוד, ובפרט לאיש זה שזה פעם הראשונה שבא אליו, וגם הפעם לא בא לשם הסתופף בצלו רק באקראי בעלמא! וגם לא היה יכול לתלות במבוקש אותו האיש, כי הוא עצמו כתב הפתקא עבורו, ועל כן הרהיב עוז בנפשו לשאול את הרב הקדוש פשר הדבר: מה זה ששאל את האיש הזה אם יכול ללמוד? שמע ואחווה לך, השיבו הרבי. איש אחד שהיה אביו של האברך הזה היה נוסע זמן רב למורי הרב הקדוש לאיז'ביצא, [ומסחרו היה עם שוורים שהעמיד על הברייתא אצל הפריצים, שזה היה אז מהמסחרים הגדולים], ואחר כך התחיל לנסוע לאדמו"ר אחר.

פעם אחת נתהווה דבר ומיתה בבהמותיו,

תורתנו הקדושה וחילול השם הגדול ח"ו כנ"ל, ועל כן עבר על דעתו ונסע להרב הקדוש לאיז'ביצא. ובבואו לפני האיז'ביצער ושח לפניו דאגתו, שאלו אם מהיום והלאה ייסע חזרה אליו כמקדם. השיב לו, כי לא מצא זה הדרך חן בעיני. שאלו עוד, ומה תאמר כשיבוא לך ישועה על ידי. השיבו בפשטות, אומר שעשיתם לי כישוף. אז נתפעל מורי הרב הקדוש מגודל אמיתתו של החסיד שלא רימהו ושכל כוונתו לשם שמים, והבטיחו שמהיום הבהמות יתקיימו, ועוד יתוסף הונו בשנה זו עשרת מונים, ויוושע גם כן בבן זכר שיהא תלמיד חכם גדול. וזה האברך ששאלתיו הוא בן החסיד הנ"ל, ועל כן שאלתיו לראות ברכתו של מורי הרב הקדוש מאיז'ביצא. זכותו יגן עלינו שניוושע בבן תלמיד חכם. (נפלאות הצדיקים עמ' 332)

”בעקבתא דמשיחא חוצפה יסגא”, אומרים חז"ל, והדבר מודגם בסיפורנו באופן מפליא. כפי שעל קו הזמן מקדימה החוצפה את הגאולה, גם כאן בטרם ישועה באה תעוזתו של החסיד. רק כשיטא את דעתו ללא כחל ושרק התגלה ניצוץ המשיח שבנפשו, והמשיך לו את הישועה. נראה שלא לחינם שלח הרבי את החסיד

שמו השני של הצדיק, **יוסף**, רומז גם הוא לקשר כזה: במקורו השם הוא בעצם תפילה, כי ”יוסף ה' לי בן אחר”. בסיפורנו, הבן-התלמיד נעשה ל”אחר” ומנותק מרבו-אביו, אך מוסיף להיות קשור אליו באופן עמוק ונעלם. דווקא חוסר הידיעה מבטא את עומק הקשר, הנוגע ב”רישא דלא ידע ולא אתידע” שבנפש. כמו בפורים: כאשר מגיעים ל”עד דלא ידע” נהפך הארור לברוך והגידוף למחמאה.

עוד יוסף חי

”יגדו לו לאמר עוד יוסף חי... ויאמר ישְׁרָאֵל רב עוד יוסף בְּנֵי חַיִּי”. בתחילת הפרשה יש ביטוי דומה בדברי יוסף לאחיו ”העוד אָבִי חַיִּי”. מה משמעות ה”עוד”?
 ”אַהֲלָהָה ה' בְּחַיִּי אֲזַמְּרָה לְאַלְהֵי בְּעוֹדִי” מפרש אדמו”ר הזקן שה'עוד' הוא הגוף. עוד פירושו דבר נוסף וטפל (“כיהודה ועוד לקרא”) וכך הגוף הוא טפל לנשמה. הנשמה של יעקב ויוסף מצד עצמה חיה וקיימת, החידוש הוא שגם ה”עוד” שלהם קיים, הנשמה מאירה בתוך הגוף. ”עוד אבי חי” – יעקב עדיין חי בגופו. ”עוד יוסף חי... עוד יוסף בני חי” – למרות שהוא נתון במצרים, ”ערות הארץ”, הוא קשור לנשמה ועומד בצדקתו.

[תורת חיים טבת תשנ”ט]

איך ממשיכים מכאן? עברנו את חנוכה, הבהוב האור האחרון של החגים, ונכנסנו 'על אמת' לימי החורף הקרים והחשוכים (של שנה מעוברת...). מה יאיר את עינינו בחשך וילהיב־יחמם את לבבנו בקור? כלל גדול בחסידות הוא שעבודת האדם היא בעיקר ההכנה למצוה, אך הגילוי וההשראה האלוקית שבמצוה מופיעים דווקא לאחר קיומה. הדברים נכונים ביתר שאת לחג החנוכה – חג של חינוך והתחלה, של הדלקת נרות מוסיפה והולכת – שעיקרו הוא הפעולה הנמשכת ממנו לשאר ימות השנה. לכן, דווקא השבת שלאחר החנוכה היא זמן מתאים לסכם את האורות של החג ו'לארוז' את כל השפע הטוב שקבלנו בו לשימוש בימים הבאים.

השיעור המרכזי בחוברת השבוע, שנמסר בשעות המעבר מזאת־חנוכה אל מוצאי החג, הוא דוגמה נפלאה כיצד 'אורזים' באופן נכון את האורות והמסרים. השיעור מסדר את תכני החג העיקריים, שברובם ידועים לנו זה מכבר, ב'פרצוף' הבנוי לפי סדר הספירות. התבוננות כזו עושה סדר המאיר מחדש את המסרים, מוסיף בהם נקודות תוכן ויישום חדשות, ובעיקר מלמד כיצד חג החנוכה "מוסיף והולך ואור" גם בימים הבאים.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il
רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי־פון:
079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

ג	ל	ע	י	נ	י
ו	א	ב	י	ט	ה
נ	פ	ל	א	ו	ת
מ	ת	ו	ר	ת	ר